

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
34100 Trst, ulica Ghega 8/I,
telefon 60824, Pošt. pred. (ca-
sella postale) Trst 431. Poštni
čkovni račun Trst, 11/6464
Poština plačana v gotovini
T E D N I K

NOVI LIST

Posamezna številka 150 lir

N A R O Č N I N A
četrletna lir 1.500 - polletna lir
3.000 - letna 6.000 : : Za ino-
zemstvo: letna naročnina lir
8.000 - Oglasi po dogovoru -
Sped. in abb. post. I. gr. 70%
S E T T I M A N A L E

ŠT. 1127

TRST, ČETRTEK 7. APRILA 1977

LET. XXVII.

RESNICA JE PREPROSTA

Pri branju in poslušanju evangelijskih o Kristusovem trpljenju, smrti in vstajenju nas čudno ganejo in prevzamejo preproste besede, s katerimi je vse to povedano. In ne hote nam pride na misel spoznanje, da je resnica vedno preprosta. Samo laž in prevara si iščeta mogočne, blesteče, omamljive besede, ki naj bi prepričale za vsako ceno in zlomile notranji odpor v človeku. Resnici tega ni treba, Resnica se izogiblje pretiravanja, ker ji ni potrebno. Moč resnice je v njej sami.

Evangelijski o Veliki noči nam pripovedujejo neznansko pomembne dogodke za usodo človeštva, dogodke o našem odrešenju in o Jezusovem vstajenju od mrtvih, ki je jamstvo našega lastnega vstajenja od smrti, toda to nam pripovedujejo v presenetljivo preprostih, skromnih, vsakdanjih besedah. Nič iskanega ni v njih, nič izumetničenega, nič hote literarnega. To je govorica vsakdanjosti, govorica preprostih ljudi, kakršni so bili evangelisti, preprosta in trezna, kakor je bilo njihovo življenje. Če nas dojmi slovesno, je to zaradi svoje vsebine in častitljivosti, ne zaradi izbranosti izrazov.

Eden najzanesljivejših dokazov za resničnost evangelijskih je prav ta preprosti govor, v katerem so nam jih ohranili in izročili apostoli. Če bi bili lagali, bi si bili izmislili čimbolj mogočne, izbrane besede. Izmislili bi si bili presenetljive, čudežne zgodbe, ki bi lahko vplivale na fantazijo in vzbujale fantastične predstave o dogajanju, v katerem je bil udeležen Bog. Skušali bi bili ustvariti mit, po vzgledu mnogih mitov o grških, rimskih, egipčanskih in drugih bogovih, ki so jim morali biti znani, mitov polnih fantastičnega dogajanja, ki naj bi izpričalo mogočnost in vzvišenost Boga nad človeškim okoljem. Toda ne, v evangelijskih o Kristusovih zadnjih urah, o njegovi smrti in vstajenju ni nič fantastičnega. V njih nastopajo resnični, vsakdanji ljudje in njihovo ravnanje je v skladu z njihovim mišljenjem in njihovim okoljem. Ravno mnoge podrobnosti, dozdevne malenkosti nas presunejo s svojim realizmom, iz katerega diha resničnost, ne samo, kar zadeva Jezusov nastop pred sodniki in njegovo smrt na križu, ampak tudi kar zadeva ravnanje samih apostolov. Nič ni olepšana vloga apostola Petra. Čudno nas prevzame, ko slišimo, kako je zatajil Jezusa in kako ga je neka dekla obdolžila, da ga je videla z njim. Čutimo, da je bilo prav tako in nič drugače. Okrog ognja na dvorišču se je motala neka dekla, ki si je bila zapomnila Petra, ko ga je videla v Jezusovi družbi, in je

(Dalje na 2. strani)



Pomlad v tržaškem Bregu

f.to M. Magajna

Vesele velikonočne praznike
želi naročnikom,
bralcem in vsem Slovencem

NOVI LIST

OSIMSKI SPORAZUMI SO STOPILI V VELJAVO

»Osimski dogovori med Italijo in Jugoslavijo odsevajo duha helsinške konference o sodelovanju in varnosti v Evropi.« Tako sta poudarila italijanski veleposlanik Maccotta in pomočnik jugoslovanskega zunanjega ministra Mojsov, ko sta si v nedeljo opoldne v Beogradu izmenjala ratifikacijske listine ter so tako osimski dogovori stopili v veljavo. Na to dejstvo bodo gotovo opozorili tudi sredi junija, ko se bo v jugoslovanski prestolnici pričela evropska konferenca, na kateri bodo preverili izvajanje sklepov v Helsinkih.

Prvotno je bilo predvideno, da se bosta ratifikacijske listine izmenjala zunanja ministra obeh držav, a so kasneje obisk Forlanija za kak mesec odložili. Slovesnost izmenjave ratifikacijskih listin je bila kljub prazničnemu dnevu, ker je Mojsov — ki je nadomestil bolnega Miniča — že v ponedeljek odpotoval v New Delhi, da bi se udeležil zasedanja koordinacijskega urada neuvršenih držav.

Osimski sporazumi predvsem dokončno urejajo mejo med Italijo in Jugoslavijo, našajajo pa se tudi na narodne manjšine in na gospodarsko sodelovanje med obema državama, vstevši skupno prosto industrijsko cono.

Mojsov je na nedeljski zgodovinski svečanostih naglasil, kako so osimski sporazumi velike važnosti za sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo na vseh področjih, vključno mednarodno politiko. Osimski dogovori po njegovih besedah dokazujejo, da se je mogoče sporazumeti o vseh vprašanjih, ne glede na njihovo resnost, če obstaja vzajemna dobra volja. Mojsov je izrekel prepričanje, da bosta italijanska in jugoslovanska vlada napravili vse potrebno, da bo

duh dogovorov — ki je tako bogat na pobudah in možnostih — izveden na vseh področjih.

Veleposlanik Maccotta pa je poudaril, kako osimski dogovori zaključujejo mučno zgodovinsko obdobje ter vsebujejo organizirani načrt za medsebojno sodelovanje in razvoj. Naša meja — je dodal italijanski veleposlanik — je bila že označena za najbolj odprto v Evropi. Skupno želimo, da bi postala tudi dejavnik razvoja v korist vsega obmejnega področja.

Italija in Jugoslavija — je nadaljeval Maccotta — z osimskimi dogovori nista samo koristili sami sebi, marveč sta tudi dali temeljni prispevek k stvari miru v Evropi in na Sredozemlju. Ti dogovori namreč odsevajo načelo ozemeljske stabilizacije, ki je bilo odobreno v Helsinkih, ter bosta na to dejstvo obe vladi lahko spomnili na beograjski konferenci za preverjanje sklepov helsinške konference.



Motiv iz Gropade

f.to M. Magajna

Politični položaj v Italiji

»Naša organizacijska konferenca je zelo ustrezno obravnavala vlogo, ki jo krščansko-demokratska ideja lahko zavzame v Evropi in drugje z namenom, da premosti krize, ki zatrdno niso samo materialnega značaja.« S to mislijo je v nedeljo zaključil svoj govor ministrski predsednik Andreotti ob koncu organizacijske konference Krščanske demokracije v Rimu. Na začetku svojega posega je Andreotti poudaril, da je nedopovedljiv cilj njegove stranke stalna skrb za prenovitev, hkrati pa tudi za dosledno in ponosno zaščito njenega moralnega in političnega kapitala.

Andreotti se je ob analiziranju temeljnega poslanstva Krščanske demokracije dotaknil vseh perečih problemov italijanske družbe; med drugim je opozoril na nevarnost, da bi se državna skupnost ob nekaterih razkrajajočih in negativnih pojavih želela opredeliti za varljiv red, ki naj bi ga prinesel kdorkoli in s kakršnimi koli posledicami. Taki miselnosti se mora demokrat po Andreottijevem mišljenju zoperstaviti z razumevanjem položaja in s pogumom, da ne klecne pred težavnostjo zamotanih tehničnih problemov in še zlasti ne pred valom kriminala. Andreotti je pokazal na tri vrednote, ki jih kaže gojiti in ohranjevati. To so: pristanek na konstruktivna prizadevanja, funkcionalnost državnega aparata in politična decentraliziranost. Ministrski predsednik je pristavil, da bi bilo konec demokracije tistega dne, ko bi bila zaščita zasebne in družbene varnosti prepuščena privatnim pobudam. Andreotti je podrobno spregovoril tudi o gospodarskem položaju in dejal, kako ne kaže spregledati dejstva, da so bili že doseženi določeni pozitivni premiki. V minulem letu se je zaposlenost zvišala za 166 tisoč zaposlenih; hkrati pa je realistično pripomnil, da je na tem področju treba še veliko storiti.

Ministrski predsednik je v svojem govoru dalje opozoril na nujnost, da je treba nenehno gojiti plamen svobode, ljubezen do demokracije in navdušenje za vsakršno

pravično stvar. Govoreč o političnih težavah sodobne Italije je bistroumno dejal, da so današnje potencialne nevarnosti bolj podobne waimarski Nemčiji pred prihodom Hitlerja kot povojni Italiji pred nastopom fašizma. Ko se je spet spomnil nenadomestljive vloge branilca demokracije, ki jo je odigrala. Krščanska demokracija v prvih povojnih letih, je Andreotti dejal, da je zmaga demokratičnih sil nad frontaštvom leta 1948 nedvomno vsaj posredno pomagala tudi Titovi Jugoslaviji, ko se je ta v izredno težavnih okoliščinah odločila za upor proti stalinizmu.

Pred govorom ministrskega predsednika Andreottija je prišel na organizacijski konferenci Krščanske demokracije do izraza ogorčen protest stranke proti atentatom, ki so bili prejšnjo noč sproženi proti strankinim sedežem na področju Florence. Zborovalci so večkrat glasno zahtevali, naj notranji minister energično zatre atentate in izgrede v državi.

Drugi glavni govornik na nedeljski organizacijski konferenci Krščanske demokracije je bil strankin politični tajnik Zaccagnini. Poudaril je veljavnost predlogov, ki so prišli do izraza na konferenci in so imeli za cilj prenovitev stranke. Zaccagnini se je dotaknil tudi načelnih problemov, kot je problem človeškega dostojanstva, in vloge organizacije, kot je stranka. Naglasil je, da odklanja marksistično stališče, po katerem ni dostojanstva zunaj politike. Pribil je, da je prvenstvena vloga politike le tedaj, če je sposobna sintetizirati želje in postulate najrazličnejših sestavnih delov družbe. Zaccagnini je spregovoril tudi o italijanski marksistični kulturi. Pri tem je dejal, da je ta opozorila na pomanjkljivost zahodnega vzorca življenja, ni pa posvetila enake kritične pozornosti podobnim akutnim problemom na sovjetskem Vzvodu. Končno je krščansko-demokratski tajnik poudaril, da bo njegova stranka storila vse za iskanje najširše politične podpore vladi ministrskega predsednika Andreottija.

Resnica je preprosta

(nadaljevanje s 1. strani)

zda je pokazala nanj. In Peter se je ustrašil, hudo človeško, nelepo ustrašil in zatajil svojega ljubljenega vzornika, v obrambo katerega je hotel še malo prej zavihteti meč.

Ta preprosta, skoraj vsakdanja govoriča evangelijev, govoriča, kot so jo uporabljali preprosti ljudje, kakršni so bili apostoli, je bolj prepričljiva kakor vsi bistri in globoki dokazi učenih teologov. Čutimo, da je resnična in da tisto božje dogajanje ni moglo biti mitično, ampak preprosto in ponižno, kakor je preprosto in ponižno vse, kar je resnično in bistveno.

—o—

Po Grčiji je tudi Portugalska zaprosila za članstvo v Evropski gospodarski skupnosti in pri Skupnem trgu. Pričakujejo, da bo to storila tudi Španija, ko se bo znebila vseh ostankov frankizma. S tem bo skoro vsa zahodna Evropa združena v Skupnem trgu razen Skandinavskega polotoka, Švice in Avstrije.

—o—

Kot se je zvedelo, je prizivno sodišče Slovenije znižalo sodniku Francu Miklavčiču kazen, na katero ga je obsodilo lani sodišče v Kranju, za štiri leta, katera so mu prisodili zaradi nje govega dnevnika. Tako je obsojen le še na eno leto in osem mesecev za druga dejanja, ki mu jih je očitala obtožnica.

Pogovor z deželnim tajnikom Slovenske skupnosti dr. Štoko

Pred kratkim se je sklenil drugi deželni kongres SSK. Bi lahko kratko povzeli glavne sklepe tega kongresa?

Drugi deželni kongres Slovenske skupnosti je bil zelo bogat, tako po obravnavani tematiki kot po sklepih. Že samo dejstvo, da je kongres trajal dva polna dneva (dve zaporedni soboti), daje misliti, da je edina slovenska stranka v Italiji nekaj živega, aktualnega, dinamičnega, ustvarjalnega. To priznanje so ji v uvodnem uradnem delu kongresa dali tudi gostje-predstavniki manjšinskih strank v Italiji ter zastopniki strank ustavnega loka.

Ni lahko naštetih vseh zaključnih misli in sklepov kongresa, vendar jih je lahko strniti v naslednje točke:

- SSk je narodno-politična, socialna in napredno usmerjena stranka, ki temelji na demokratičnih in pluralističnih načelih. SSK je proti vsaki diktaturi, ker je mnenja, da je politična in kulturna svoboda osnova, na kateri mora sloneti današnja družba.
- Prek SSK uveljavljamo Slovenci svojo avtentično zgodovinsko samobitnost na vseh področjih, posebej seveda na političnem.
- Svojo bivanjsko vlogo moramo odigrati kot samoupravni akter ne samo v kulturi, športu, na cerkvenem področju, ampak tudi in predvsem na političnem, ker se moramo zavedati stvarnosti in družbenih zahtev, ki so nam blizu.
- V tem vidiku in trdno oslanjajoč se na ta načela lahko sodelujemo z vsemi tistimi silami, ki nam ne strežejo po življenju, ampak priznavajo pomembnost vloge, ki jo odigramo v zamejstvu, oziroma v deželi Furlaniji-Juljski krajini.

Katere so po Vašem glavne naloge slovenskih organizacij in Slovenske skupnosti še posebej po ratifikaciji osimskih sporazumov?

Skušal jih bom strniti v nekaj stavkov: na prvo mesto bom postavil celovito rešitev vseh naših še nerešenih vprašanj. In tu je zakonski predlog, ki smo ga odobrili na deželnem kongresu izredne važnosti. Predlog bomo posredovali vsem slovenskim organizacijam ter vsem strankam ustavnega loka z željo, da ga v parlamentu ter v deželnem svetu podprejo. V okviru celovite zaščite naših narodnih, eko-

nomskih in socialnih vprašanj dobiva člen 8 osimskih sporazumov mesto, ki mu v sedanjem trenutku gre!

Medtem ko pozdravljamo dokončno ratifikacijo osimskih sporazumov, pa zahtevamo — v smislu zaključkov deželnega kongresa — da za industrijsko cono določi drugačna lokacija, n.p.r. miljski kot, ker se zavedamo, da bi tako zasnovana cona ne samo uničila naš življenjski prostor (kraško površino), ampak bila tudi nezajezljiv vir asimilacije, ker bi naš Kras avtomatično postal zavetišče tisočglave delovne sile iz notranjosti Italije.

Nismo pa seveda proti industrijski coni kot taki, ker se zavedamo, da bi z ekonomskega stališča bila tudi za tržaško prebivalstvo nekaj pozitivnega.

Kako in s kakšnimi zavezniki namerava Slovenska skupnost nadaljevati svoj boj za priznanje pravic slovenske narodne manjšine?

Ne bi govoril o zaveznikih, ker se mi zdi, da pojem zavezništva predpostavlja neke trdne in globalne sporazume o vseh vprašanih načelne in konkretne narave. Slovenska skupnost je po izkušnjah, ki jih ima z zavezništvom strank leve sredine, na stališču, da je treba z drugimi strankami ne v neko globalno zavezništvo, ampak v občasno sodelovanje, ki temelji na jasno določenem programu in konkretnih akcijah. To sodelovanje mora biti avtonomno in strogo kritično glede reševanja slovenskih problemov. SSK mora kot subjekt in nosilec narodne problematike Slovencev v Italiji biti strog in načelno nepopustljiv partner vsakomur, ki mu je naša problematika res pri srcu in ki si iskreno želi, da bi nekoč, in to čimprej, prišlo tudi do rešitve teh vprašanj.

Kakšno je trenutno stanje odnosov med SSK in KD na eni ter s KPI na drugi strani?

Obe omenjeni stranki se zavedata vloge, ki jo mora SSK odigravati v sedanjem trenutku. Z obema strankama ima SSK dobre odnose v okviru tako imenovane formule »ustavnega loka«. Ne sme pa SSK niti trenutek pozabiti, da je rešitev slovenskih problemov odvisna le od nje same in vseh Slovencev v Italiji. Strankar-

ski kalup lahko zelo kvarno vpliva na reševanje teh problemov, saj vemo, da imajo vse stranke izreden posluš za strategijo, taktiziranje itd. Prišel pa je čas, ko ne smemo glede naših vprašanj z nikomer in nikjer več taktizirati. Koristi in potrebe raznih strank lahko razumemo, vendar je rešitev naših problemov veliko nujnejša od strankarske strategije. Trideset let po končani vojni je za nami, pa še vedno moledujemo za svojimi pravicami. Da je tako, so krive vse stranke, saj bi z večjo energičnostjo v Rimu že zdavna rešile naša vprašanja.

SSk je v zadnjem času tudi uradno uredila svoje odnose z matičnim narodom in državo. Bi lahko kaj več spregovorili o tem vprašanju, ki je bilo pred leti predmet ostrih polemik tudi znotraj Skupnosti same?

Naravno je, da smo odnose z matičnim narodom postavili na jasnejša tla. To bo v bo-

OBVESTILO

Naročnike in bralce obveščamo, da bo prihodnja številka Novega lista izšla v četrtek, 21. aprila.

UPRAVA NOVEGA LISTA

dočnosti koristno tako nam kot matici sami. Če je manjšinsko telo izolirano od svojega matičnega debela, prej ali slej utegne usahnuti. Glavno je pri tem le, da se manjšina zaveda, do kod segajo njene pristojnosti v smeri manjšina glavnine naroda in da se obratno matica sama zave, do kod in do kakšne točke lahko sega in vpliva na manjšinsko telo. Vsakdo ima svoje pristojnosti in svoje odgovorno mesto ter naloge. Bodočnost bo obsodila vsak poskus krivičnosti v teh medsebojnih odnosih. Zadovoljni smo, da se določen del slovenskega naroda zaveda tega in da zna globoko ceniti delo in politično ustvarjalnost Slovenske skupnosti v zamejstvu.

In kaj bi na koncu povedali Slovencem v Italiji ob velikonočnih praznikih?

Da bi Slovenci znali biti vedno bolj enotni v terjanju svojih pravic in vedno bolj složni v nastopih pred rimskimi, deželnimi, pokrajinskimi in drugimi oblastmi.

Da bi znali biti med seboj strpní, drug drugega razumeti, tudi če smo različne strankarske pripadnosti.

Da bi znali ceniti pluralizem v politiki, kulturi in sploh v javnosti, saj so pluralizem, demokracija in svoboda tisti večni pojmi, ki so naš narod vseskozi vodili prav do današnjih dni. Nedopustno bi bilo, da bi zaradi ležernosti, politične preračunljivosti ali splošnega lasizma te večne vrednote pahnile naš narod — mislim na zamejstvo — v kvalunkvizem, v asimilacijske pojave, v narodno propast.

V prepričanju, da bomo znali zamejski Slovenci tudi v bodoče po poti politične strpnosti, konkretnega sodelovanja v skupnih rečeh, po poti pluralizma in politične svobode, želim vsem rojakom doma in v domovini mnogo dobrega za velikonočne praznike.



**Predsedstvo
drugega
deželnega
kongresa
Slovenske
skupnosti
v Števerjanu
12. marca '77**

Zavrtnjen deželni zakon o družinskih posvetovalnicah

Konec marca je deželni svet po tridnevni razpravi zavrnil zakonski predlog o družinskih posvetovalnicah, ki je izšel iz pristojne komisije in ki je o njem razpravljala več mesecev. Medtem ko so v komisiji levičarske stranke glasovale za zakonski predlog, so v zbornici glasovale proti. Ker so se bloku PCI, PSI, PRI, PSDI in PLI pridružili še fašistični glasovi, je bil zakon zavrtnjen. Zanj je glasovalo 27 deželnih svetovalcev (Dc in SSK), proti pa 28.

Da je zakon, čeprav tudi pomanjkljiv, kot je v glasovalni izjavi poudaril svetovalec SSK Drago Štoka, bil zavrtnjen, je za prebivavstvo, posebej ženskega spola, precejšnja škoda.

Stranke mečejo krivdo druga na drugo, vendar je zadeva precej enostavna: z nekoliko manj demagogije in obzira pred skrajneži v svojih strankah, bi se levičarski blok lahko vzdržal pri glasovanju in tako omogočil, da bi zakon o družinskih posvetovalnicah postal kmalu veljaven. Morda je bil levičarski blok tudi prepričan, da bodo misovci glasovali za zakon skupaj z demokristjani, a so se pri tem hudo

Pač pa je prišlo v zbornici do ostrih nesoglasij glede treh problemov, ki jih bomo na kratko analizirali in omenili pri tem tudi stališče SSK.

Prvi problem je nastal ob vprašanju, ali naj se v družinskih posvetovalnicah (zakon pravi, da so to posvetovalnice in ne centri za zdravniške posege ali intervencije) delijo (zastonj!) tudi kontracepcijska sredstva. O tem vprašanju se je vnela ostra polemika, pri kateri je s svojim zadržanjem pomagala tudi publika (skoro izključno mladinci in tako imenovane feministke) in vnesla precej nestrpnosti v razpravo. Proti temu, da bi se v posvetovalnicah delila omenjena sredstva, so bili demokristjani, SSK in Furlansko gibanje. Svetovalec Puppini je dejala, naj se raje deli revežem zastonj kruh in druge za življenje potrebne reči. Štoka se je temu stališču pridružil. Levičarsko-laični blok pa je bil nepopustljiv in predlog je šel na glasovanje. Zanj so glasovali PCI, PSI, PSDI, PRI in PLI, proti pa SSK, Furlansko gibanje, DC in MSI. Predlog je tako propadel. Na tribuni so nestrpneži začeli rovariti (neki osemnajstletnik je zalil Štoko in Puppinijevo), v zbornici so svetovalci kričali vsi vprek in vzdevki »fašisti« (vse preveč je ta beseda, oz. psovka v Italiji danes v modi: s to besedo se danes označuje vse, kar komu ni všeč. Če bi drugi državljani toliko trpeli pod fašizmom, kot smo mi Slovenci, bi premislili, preden bi to besedo metali tako ležerno na krožnike!) so leteli z enega na drugi konec dvorane.

Drugo važno vprašanje je zadevalo upravljanje in prisotnost ženskih gibanj v družinskih posvetovalnicah. Zaradi trmatega stališča tako DC kot laično-levičarskega bloka ni prišlo do enotnega besedila. Na glasovanje je šlo popravljeno prvotno stališče, ki je v bistvu osvojilo levičarske zahteve. Zaradi stališča svetovalcev MSI, ki so se pridružili levičarskemu bloku, je v končnem glasovanju zadevni člen propadel in tako je ostal zakon brez temeljnega člena.

Svetovalec SSK se je pri levičarskem predlogu vzdržal glasovanja, glasoval je za prvotno spremenjeno besedilo (ki je tudi predvidevalo participacijo ženskih gibanj), toda njegov glas ni pomagal, ker so se misovski glasovi načrtno pridružili levičarsko-laičnemu bloku in tako preprečili izglasovanje člena.

Tretje važno vprašanje je nastalo ob naravi družinskih posvetovalnic, to je, naj bodo le javne ali tudi zasebne narave?

Demokristjani so bili odločno za to, da se omogoči ustanovitev tudi zasebnih družinskih posvetovalnic, in utemeljevali to s pluralističnim značajem naše družine. Levičarsko-laični blok je bil odločno proti zasebnim svetovalnicam, čeprav jih predvideva celo državni zakon. Štoka je glasoval za predlog, ki je predvideval tudi zasebne posvetovalnice, in utemeljil svoje stališče s potrebo slovenske narodne skupnosti, da pride do svojih posvetovalnic. V javnih posvetovalnicah bo naš jezik gotovo diskriminiran, je rekel svetovalec SSK, v kaki privatni posvetovalnici, ki bi jo Slovenci samoupravljali (in za to imamo ljudi in instrumente, ki jih predvideva zakon), pa bi bile naše narodnostne zahteve upoštevane, je dejal Štoka. Prodrl je predlog, da bodo družinske posvetovalnice lahko tudi v

(Dalje na 5. strani)



všteli, saj je bilo od vsega začetka opazno, da so misovci načelno proti novim pobudam in naprednim ciljem, ki si jih je zadal zankonski predlog, ki je izšel iz komisije.

KAJ SO PRAVZAPRAV DRUŽINSKE POSVETOVALNICE?

Državni zakon predvideva ustanovitev posvetovalnic za družinske probleme, ki gredo od načrtovanja rojstva do spolnih in drugih problemov. Državni zakon obenem pooblašča dežele, da izglasujejo normativo za družinske posvetovalnice. Zakon je torej naprednejše narave in hoče dopolniti vrzeli, ki so na tem področju precej hude.

V začetku je bilo treba misliti, da bo v deželni zbornici prišel problem splava do ostrine, vendar do tega ni prišlo, ker so demokristjani z elastičnejšim stališčem preprečili čelni spopad z levičarsko-laičnim blokom.

JEZUS JE BIL SEMIT

Na italijanski televiziji, pa tudi na ameriški televiziji in še kje drugod predvajajo te dni novi film italijanskega režiserja Franca Zeffirellija »Jezus iz Nazareta«. Celotno vatikansko glasilo »Osservatore romano« je pozitivno ocenilo film in presodilo, da dobro prikazuje Jezusa »med nebom in zemljo«, to je, njegovo božjo in človeško naravo.

Vendar so nekateri, ki so videli prvi dve oddaji filma na televiziji, upravičeno izrazili nekaj kritičnih pripomb, predvsem to, da je Jezus prikazan kot Evropejec, kot človek arijske rase, medtem ko je bil v resnici Jud, torej Semit. Tako ga vidimo kot plavalasega otroka sinjih oči — predstavlja ga, kot znano, deček iz Nabrežine — in tudi kot odrasel moški je Evropejec in ne tipičen Semit. Težko pa je verjeti, da je hotel biti božji sin, ko se je učlovečil, rasno kaj drugega kot Jud, če se je učlovečil v judovskem narodu. Torej gotovo ni bil niti lepši niti grši in tudi ne kakorkoli drugačen kot tipičen Jud semitske rase in svojega časa. Prikazovati ga bodisi kot otroka bodisi kot odraslega drugačnega od njegovih rojakov, v želji, da bi vplival bolj arijski, bolj nam podoben, je torej zgodovinsko netočno, hkrati

pa tudi z religioznega stališča problematično, kajti to pomeni podtikati Božjemu sinu nekako rasistično težnjo, kakor da bi se bil sramoval biti pravi Jud tudi po zunanosti, in da se je torej rajši rodil z evropsko zunanostjo.

Če si je Božji sin izbral judovski narod za svojo širšo zemeljsko družino, je pač imelo to globok pomen. S tem si je izbral za svoj narod najbolj preganjan in zaničevan narod vseh časov, od tiste dobe do danes, in Jezus prav gotovo ni hotel biti kaka izjema v prenašanju te usode. Hotel je veljati za pravega pripadnika judovskega naroda v dobrem in slabem. S tem pa se je hkrati priznal k vsem preganjanim in zaničevanim narodom sveta in vseh časov. Če bi bil hotel, bi se bil rodil kot pripadnik vladajočega, mogočnega in uglednega rimskega naroda in kot človek svetlolase in modrooke evropske rase. Toda izbral si je življenje sina malega in preziranega naroda. Zato bi bilo prav, da bi ga kot takega tudi prikazovali, če že ne slikarji, ki imajo pravico, da ga vidijo in doživljajo vsak po svoje, pa vsaj tisti, ki hočejo prikazati njegovo življenje v skladu z evangeliji in zgodovinsko resnico, kot je razvidna iz njih.

Pavle Merku o svojem delu

Znani slovenski tržaški glasbenik in etnograf, prof. Pavle Merku se je pred dnevi vrnil iz Neaplja, kamor so ga bili povabili predavati na tamkašnji univerzi.

Prof. Merku, najprej bi vas naprosili, da bi povedali, kako je prišlo do tega vabila in o čem ste predavali. Kako so poslušalci sprejeli Vaša izvajanja?

Na visokem institutu za vzhodne jezike pri neapeljski univerzi predava slovenščino prof. Srečko Renko, moj nekdanji kolega na ljubljanski slavistiki: ko je izvedel, da sem pred dvema letoma predaval o narečjih in ljudskem izročilu Slovencev v Italiji kot gost na Friedrich-Alexander Universität v Erlangenu-Nürnbergu, me je vprašal, ali bi o tem predaval tudi njegovim slušateljem v Neaplju. Fakultetni svet me je na njegov predlog povabil in tako sem 25. marca predaval čez 40 študentom, profesorjem in lektorjem, ki so sledili poldrugournemu predavanju z izrednim zanimanjem, saj so postavili številna vprašanja, ki so dokazala, kako temeljito in široko razvejano je njihovo zanimanje za naše narečje, naše izročilo in našo zgodovino.

Kako presojate odmev, ki ga je povzročila vaša knjiga »Ljudsko izročilo Slovencev v Italiji« pri nas in v širši slovenskiavnosti?

V trenutku, ko raste zanimanje za etnografijo po vsem svetu, se mi zdi naravno, da je knjiga naletela na odmev. V posebno zadoščenje mi je prav pozornost italijanskih strokovnjakov: saj mi je knjiga že jeseni prinesla priznanje Italijanskega etnomuzikološkega društva, ki me je izvolilo za člana, zdaj pa še pozornost neapeljskih orientalistov. Tudi iz Madžarske mi je prišlo lepo zadoščenje: tretji spored madžarskega radia je v nedeljo, 6. marca, imel oddajo o ti knjigi, ki jo je pripravil etnomuzikolog István Raics. Zdaj se madžarski radio zanima tudi za moje priredbe ljudskih pesmi, ki sem jih sam zapisal med Slovenci v Italiji.

Pri tem se mi zdi čudno, da ni bilo v Sloveniji — mimo dveh etnomuzikoloških ocen v revialnem tisku — nobenega odmeva. Posebno

me prizadene molk slavistov: ob ogromnem dialektološkem gradivu v moji knjigi zaslužim menda vsaj (nelaskavo) oceno kakega slovenskega dialektologa. Neobčutljivost slovenske javnosti dokazuje tudi dejstvo, da se moja knjiga v Sloveniji ne prodaja.

Ali imate v načrtu še kako nadaljnje delo s tega področja?

Seveda imam polno načrtov: po objavi slovenske korespondence izza konca 17. stoletja, ki je pripravljena za tisk, mislim na študije o terski onomastiki in toponomastiki, na rezijansko onomastiko, na kako dialektološko študijo in na terski narečni slovar.

Kaj se Vam zdi glede našega narodopisja, zlasti na zahodnem obrobju slovenskega etničnega ozemlja, danes posebno važno raziskovati, da se ohrani pozabe?

Vso ljudsko materialno kulturo je treba načrtno raziskovati. Koliko bo ti nalogi kos ozka skupina ljudi, ki s s tem ukvarja, ne vem: verjetno vse premalo, kot je tudi moje delo v preteklem desetletju nezadostno, saj bi lahko pri načrtnem prevejanju terena lahko nabral mnogo več dragocenega gradiva.

Kako ste zadovoljni z uspehom Vaše prve opere »Kačji pastir« in z odmevi nanjo?

Čez trideset ocen v italijanskem in slovenskem tisku se mi zdi laskavo priznanje in dokaz za zanimanje, ki je v tem primeru enako budno v Sloveniji kakor v Italiji. Kaj so slovenski glasbeniki bolj življenjski kakor slovenski znanstveniki?



Kraški kal

f.to M. Magajna

Toda, ko se vprašate o uspehu, mi morate najprej spregovoriti o interpretih in sodelavcih pri predstavi: s svojim delom in uživetostjo v vloge so mi sami dali največje zadoščenje, ki ga sploh more ustvarjalec imeti. Pa tudi tržaško občinstvo me je na splošno nagradilo za delo.

In kaj imate v načrtu na tem področju?

Nekaj idej se mi je vgnezdilo v glavo: ampak mediti se morajo komaj in dozoreti v načrt. Prej ne morem spregovoriti o točnih načrtih. Pač pa se stalno spominjam besed, ki mi jih je po predstavi izrekel direktor mariborske opere Boris Švara: »Pavle, ne vprašam te, ali boš še pisal opere, ker sem razvidel, da si že 'okužen!'«

Zakon o družinskih posvetovalnicah

(Nadaljevanje s 4. strani)

zasebnih rokah, kar je levičarsko-laični blok zopet spravilo ob živce.

AMANDMAJI SSK

Zelo vano je bilo dejstvo, da je zbornica osvojila skoro vse popravke, ki jih je k

zakonu predlagala SSK (izdelala pa posebna komisija za ženska vprašanja v okviru SSK). Ker dnevni tisk o teh važnih spremembah sploh poročal, se nam zdi važno, da jih mi vsaj osvetlimo. SSK je predložila več amandmajev, po katerih morajo biti v družinskih posvetovalnicah upoštevane in zaščitene narodnostne potrebe, oz. pravice. Važen je bil popravek, ki je predvideval, da mora vodstvo družinske posvetovalnice biti takšno, da bo odražalo narodnostno komponento prebivalstva. Socialno pravičen je bil nadalje amandma, ki je predvideval, da morajo družinske posvetovalnice posvetiti posebno pažnjo problematiki otrok, ki se rodijo izven zakona, ter družinam, ki imajo v svoji sredi handikapirane otroke. Proti temu amandmaju je glasoval levičarsko-laični blok.

Ker so bili vsi popravki, ki jih je SSK predložila, sprejeti, je v svoji glasovalni izjavi svetovalec Štoka dejal, da bo glasoval za zakon, ne glede na to, katera stranka bo še zanj glasovala. »Prepričan sem, da je zakon dober, čeprav pomanjkljiv, a dalo se ga bo izboljšati na podlagi izkušenj, ki jih bo čas prinesel,« je rekel svetovalec SSK. Pri glasovanju pa je prišlo do nepričakovane izida: levičarsko-laičnemu bloku se je pridružila še misovska stranka in z odločilnim glasom zavrnila sicer pomanjkljiv, toda važen in napreden zakon.

D.Š.

Protestna demonstracija koroških Slovencev

Velik odmev je imela nedeljska protestna manifestacija koroških Slovencev na Dunaju ne samo v Avstriji in Jugoslaviji, ampak tudi drugod po svetu, predvsem v krogih Združenih narodov. Nad tisoč koroških Slovencev je namreč demonstriralo na Dunaju pred palačo, kjer je v teku konferenca o rasni diskriminaciji. Odboru Združenih narodov, ki se ukvarja s tem vprašanjem, so koroški Slovenci pri tem izročili resolucijo, v kateri je med drugim rečeno, da je avstrijski zakon od julija 1976, ki naj bi priznal pravice slovenski in hrvaški manjšini v Avstriji, v popolnem nasprotju z duhom in črko člena 7 avstrijske državne pogodbe in z načeli Združenih narodov, ki pravijo, da pravice manjšin niso odvisne od števila pripadnikov same manjšine. Koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati vztrajajo pri tem, da pomeni zakon od

julija lani, ki uvaja norme o dvojezičnosti in zaščiti slovenske manjšine, pravo diskriminacijo, ker predvideva uvedbo teh norm samo v tistih krajih, kjer je določen odstotek prebivalstva slovenski. Koroški Slovenci so že od začetka zavračali lanski juljski zakon in pravijo, da mora avstrijska vlada spremeniti svojo politiko do manjšin, katerim mora priznati vse pravice.

—o—

V Libanonu so se spet vneli zagrizeni boji med krščanskimi Maroniti in mohamedanskimi Druzi, ki se označujejo za »levičarje« ali »napredneže«, ker so oboroženi s sovjetskimi brostrelkami. Kaže, da tam kljub arabski zasledbeni sili ali še dolgo ne bo miru. Druzi obtožujejo vmešavanja tudi Izraelce, ki baje pomagajo Maronitom s kanonskim zapornim ognjem.

Nemirna Velika noč marsikje na svetu

Medtem ko se zdi, da bomo pri nas kot tudi drugje na Slovenskem in prav tako v Italiji vendarle, kljub vsem težavam in pojavom politične in gospodarske krize, lahko v miru in zbrano obhajali Veliko noč, bo potekala marsikje drugod v vzdušju nemira, strahu ali celo spopadov in trpljenja.

Posebno nemirna je ta Velika noč v mnogih afriških državah, zlasti v Zairu (nekdanjem Belgijskem Kongu), kjer so v teku boji med vladnimi četami in uporniki v Katangi in kjer se maje stolček »dosmrtnega« predsednika in diktatorja Mobutuja, ker so se ga zaradi njegove nasilnosti in razkošnega življenja naveličali tudi dosedanjí pristaši. Napeto vzdušje je tudi v Brazzavillskem Kongu, po nedavnem u-



moru predsednika in kardinala in krvavem maščevanju. Težko vzdušje leži nad Rodezijo, kjer se na eni strani nadaljuje rasno zapostavljanje, na drugi pa ubijanje. Kri teče tudi v Čadu. V Južni Afriki se nadaljuje mora apartheida in strahu pred bodočnostjo. Krvavi Amin strahuje svoje ljudstvo v Ugandi bolj kot kdaj prej in si privoščí okrutnosti in nesramnosti, ki se zdijo v moderni dobi skoro fantastične.

Toda nemirno in težko Veliko noč bodo imeli tudi na Severnem Irskem, kjer niti Angleži niti IRA ne odnehajo pri uporabljanju nedemokratičnih in terorističnih metod. V Iraku krvavi kurdski narod naprej. Arabci so trdno odločeni, da ga iztrebijo, in svet to mirno gleda. V Libanonu se spet spopadajo krščanski Maroniti in mohamedanski Druzi, ki jih deli večstoletno narodnostno sovraštvo. V Sovjetski zvezi in v raznih drugih komunističnih državah, pa tudi v desničarskih diktaturah v Južni in Srednji Ameriki bo moral marsikdo preživeti Veliko noč v ječi. Spomnimo se pri obhajanju praznikov tudi na vse tiste, ki niso tako srečni, da bi jih obhajali v miru in prazničnem ozračju kot mi.

ZAKAJ MORAJO UMRETI INDIJANKE IN MALAJKE

Kadar gledamo kak ameriški film, npr. western, v katerem se glavni junak zaljubi v lepo indijansko ali mehikansko dekle, vedno zatrdno že vnaprej, da iz tega ne bo nič. Morda se celo poročita, seveda vedno po indijanskem, nikoli po krščanskem obredu, toda neizogibno pride katastrofa: indijanska ali mehikanska nevesta postane bodisi žrtev sovražnih Indijancev bodisi mehikanskih banditov, nesreče ali česa drugega. Njena smrt je ginljiva, gledavke si brišejo solze, toda nujna. Kaj naj bi junak, čistokrvni belec in Američan, Jim ali Dick ali Bob, z indijansko ali mehikansko ženo? Avtor scenarija in režiser — ter seveda producent — dobro vedo, da bi bil tak zakon v ameriški družbi nemogoč, posebno še v družbi preteklega stoletja. Zato je boljše žrtvovati mlado Indijanko ali Mehikanko in tako se lahko glavni junak končno vrne nazaj h kaki svoji daljni beli zaljubljenki, ali pa je vsaj spet prost, da si jo poišče. Na koncu pustolovščine na filmskem platnu ga vedno vidimo, kako prost jaha od tam.

Značilna v tem pogledu sta najnovejša velika ameriška westerna »Mož, imenovan konj« in »Ne boš imel mojega skalpa, rdeči krogar!« (Jeremiah Johnson), ki smo ju lahko videli zadnji čas tudi v Trstu. V obeh filmih ubijejo mlado indijansko ženo belega junaka sovražni Indijanci. Značilno je tudi, da je v obeh filmih takorekoč prisiljen, da se poroči z Indijanko: njen brat ali oče mu jo ponudi in bila bi velika žalitev, če bi tak »dar« odklonil. Zato ga sprejme in potem smo priča velikemu indijanskemu folklornemu spektaklu, s katerim obhajajo poroko. Indijanska nevesta je simpatična, ni kaj reči, in tudi zaljubljena, tako da se porodi tudi v belem ženinu s časom ljubezen do nje, toda katastrofa je neizogibna, ker sicer bi moral ja za vedno ostati v divjini. Kako naj bi odpeljal tako ženo s seboj v civilizirani beli ameriški svet? Kot »deus ex machina« nastopijo divji Indijanci in ga rešijo iz zadrege. Junak se seveda hudo maščuje za smrt svoje indijanske žene, cela vrsta Indijancev obleži na snegu z razbito glavo ali s kroglo v telesu, toda ne moremo se znebiti občutka, da se zaveda, da so mu napravili ti sovražniki v bistvu veliko uslugo, ker so ga rešili bremena indijanske žene, tako da se lahko spet prikaže v beli ameriški družbi.

Filmi seveda samo zrcalijo miselnost, ki preveva tudi ameriške pisatelje. Tudi v a-

meriških romanih se namreč redno dogaja, da postanejo Indijanke, Mehikanke ali Malajke, v katere se zaljubijo ali se iz tega ali onega vzroka prisilno poročijo mladi Američani, žrtev nesreče, kot npr. v slovitem in dobro napisanem pomorskem pustolovskem romanu Johna Jenningsa »The Pepper Tree« (Poprovec) katerega zgodba je zajeta iz časa pustolovske trgovine s poprom v 18. stoletju. Lepa javanska mešanica, v katero se zaljubi mlad Američan, mora umreti, zadeta od malajske puščice, ker si je nemogoče misliti, da bi se mogel njen fant vrniti domov v Novo Anglijo s tako ženo tuje rase. In to pisatelj tudi odkrito pove. Jack London pa pusti v »Kristofu Dimachu« od lakote umreti mlado indijansko dekle, ki pomaga belcu pobegniti iz ujetništva pri svojem plemenu in gre z njim. On se reši za ceno zadnjih koščkov hrane, ki si jih dekle odtrga od ust — seveda ne da bi plemeniti mladi mož to vedel. V naravnost odurni obliki pa je prišla taka miselnost do izraza v njegovem romanu »Tri srca«, ki je prav tako izšel v slovenskem prevodu. Mladi ameriški bogataš zaide s svojimi prijatelji v ujetništvo skrivnostnega plemena, ki mu izroči tudi bajni zaklad v draguljih, ki ga je hranil njen rod. Američan jo poroči, da reši sebe in svoje prijatelje, toda zaljubljen je v neko ameriško dekle. In tako Jack London s pomočjo roparjev hladnokrvno eliminira zaljubljeno »divjakinjo« iz džungle, ki se ne znajde v džungli Wallstreeta, in mladi mož se lahko poroči, ne da bi ga kaj vest pekla, z Američanko. Zaklad mlade Panamke pa seveda obdrži. Z njim se je rešil poloma na borzi.

Evropski gledavci in bravci se največkrat niti ne zavedajo, zakaj doleti drugorodne ljubice in žene ameriških junakov v filmih in romanih tako nesrečna smrt. Toda to je v logiki belega oziroma anglosškega rasizma v Ameriki. Po strogem pojmovanju tiste družbe je bilo v preteklosti in je še danes dejansko nedopustno, da bi se kak njen pripadnik poročil z dekletom kake barvaste rase, pa naj je še tako simpatično. Avtor ve, da bi čakalo tak par, zlasti še mlado ženo, v ameriški družbi neznosno življenje in da bi bila onemogočena njene-mu možu vsakršna kariera. Zato pač morajo mlade Indijanke, Mehikanke, Javanke ali Eskimke umreti, da ostane mlademu junaku odprta pot naprej v ameriški družbi.

Literarna nagrada »Vstajenje«

Komisija literarne nagrade VSTAJENJE, ki jo sestavljajo prof. Zorko Harej, prof. Martin Jevnikar, ravn. dr. Anton Kacin, pesnica Ljubka Šorli in prof. Zora Tavčar, se je sestala dne 4. aprila 1977 v Trstu in podelila literarno nagrado VSTAJENJE za leto 1976 Štefanu Tonkliju za pesniško zbirko *Na križpotju cest stojim*, ki je izšla v Gorici 1976 pod psevdonimom Niko Kotnik.

Komisija je takole utemeljila svojo odločitev:

Štefan Tonkli spremlja s pesmijo slovensko zamejsko življenje že skoraj pol stoletja, njegove pesmi so odraz trpljenja primorskih Slovencev, a

tudi vere in upanja v boljše čase, pogloblja se v vprašanja smisla življenja in zadnjih skrivnosti, iz njegovih pesmi odseva zvestoba slovenski zemlji in rodu. Izšel je iz ekspresionistične generacije, a ubral zaradi razmer lastno pot k stvarnejšemu umetniškemu izražanju. Nagrada velja kot priznanje za njegovo življenjsko delo.

Denar za nagrado je poklonila Hranilnica in pošilnica na Opčinah.

Podelitev nagrade bo v Društvu slovenskih izobražencev v ul. Donizetti 3 v ponedeljek, 18. aprila ob 20.15.

Velikonočne šege in obredi

Slovenska folklor v zvezi z velikonočnim časom je izredno bogata in lepa, vendar pa veliko tega izročila ne pride več v poštev za modernega človeka in kristjana. Šege so lepe in smiselne, dokler so povezane z življenjem in ljudskim verovanjem. Ko pa postanejo samo obred brez notranjega pomena, je znak, da so se preživele.

Toda ni praznika brez obredov in brez prazničnih šeg. To bi ne bil več praznik. Tako ostaja tudi Velika noč za slovensko ljudstvo še naprej povezana z raznimi šegami in obredi, ki pa morajo biti seveda smiselni in taki, da lahko zadostijo miselnosti in čustvovanju današnjega človeka. Današnji Slovenec gotovo ne bo več trošil lupin blagoslovljenih pirhov okrog hiše, da bi preprečil dostop kačam, in ne bo pošiljal otrok z gobo po blagoslovljeni ogenj k cerkvi, ker ne kuri več na ognjišču. Še naprej pa bo gospodinja barvala pirhe, spekla čim boljše velikonočno potico ali kolač in z ljubeznijo pripravila vse druge velikonočne jedi s hrenom vred, kar spada k starodavni slovenski tradiciji, in bo nesla jedi v lepo pogrnjeni košarici k blagoslovu v cerkev kakor v nekdanjih časih. To ima danes prav tak pomen kakor nekdanj, ker izraža hvaležnost Bogu za darove, ki nam jih daje, in slovesnost velikonočnega praznika. Ne bo sicer več nosila jedi k blagoslovu na glavi, kakor nekdanja dekleta, zavedala pa se bo slovesnosti te poti in blagoslova jedi. Z veseljem bo na velikonočno jutro postregla že pri zajtrku družini z »žegnom«, z jajci, potico, šunko in klobasami s hrenom.

Še vedno je lepa in bo ostala lepa navada porisanja pirhov, »pisank«, s folklornimi motivi in napisi ter obdarovanje prijateljev s takimi pisankami. Smiselna ostane še naprej udeležba, po možnosti čim bolj dosledna, pri velikonočnih obredih v cerkvi, ohranjanje prazničnega ozračja v domu in družini, tudi s primerno okrasitvijo doma s pomladnim cvetjem.

Predvsem pa je važno, da se tudi notranje, duhovno usmerimo na velikonočne praznike in se zavedamo njihovega krščanskega pomena.

—o—

UGODEN TRENUTEK ZA TRŽAŠKI PRISTAN

Kljub krizi, ki je zajela vse italijanske pristane je promet v tržaškem pristanu dosegel lani izreden porast za 12,3 odstotka. Ta težnja pa vztraja naprej in se celo krepi. Januarski promet skozi tržaški pristan je zabeležil skok 36 odstotkov v primerjavi z lanskim decembrom, februar pa je celo prekosil prvi mesec letosnjega leta za 6 in pol odstotka, lanski februar pa za več kot 42 odstotkov. V prvih dveh mesecih letos je bil obseg vsega prometa za 6 odstotkov večji od lanskih prvih dveh mesecev. Dobre rezultate nakazuje tudi področje spravnikov: v prvih dveh mesecih so natovorili in raztovorili kar 11.112 spravnikov, kar je 4,79 več kot v istem obdobju lani.

Novice z Goriškega

Kot smo že napovedali, je v soboto, 2. t.m., nastopilo v Mestnem gledališču v Krminu Stalno slovensko gledališče iz Trsta z veseloigro »Benečanka«. Gostovanje so pripravili v okviru gledališke sezone, ki so jo organizirali domača kulturna društva in občinska uprava. Predstave so se udeležili tudi prebivavci jugoslovanskega dela Goriških Brd. Pomemben dogodek za krminske Slovence v zadnjih dneh je tudi sestanek župana Zarja in občinskih upraviteljev z zastopniki slovenskih vasi v občini, s kateri so razpravljali o deželnem urbanističnem načrtu.

Na posebni slovesnosti 25. t.m. bodo osnovno šolo v Doberdolu poimenovali po slovenskem pisatelju Prežihovem Vorancu. Znano je, da je ta pisatelj v svojem romanu »Doberdob« ustvaril trajni spomenik vsem tistim slovenskim možem in fantom, ki so trpeli ali žrtvovali svoja življenja na krvavi soški fronti.

V ulici Campi v Gorici je v teku gradnja slovenske osnovne šole in otroškega vrtca. Pobuda pomeni prvi korak k nastanku slovenskega šolskega središča v tem delu mesta.

Slovenska pesem ne pozna meja

Na povabilo boljunskega prosvetnega društva »France Prešeren« in dolinskega društva »Valentin Vodnik« sta v nedeljo gostovala v Boljuncu mešani zbor »Bilka« iz Bilčova na Koroškem ter moški komorni zbor »Stane Žagar« iz Kroke na Gorenjskem. Od 17.30 naprej se je pred nabito polno dvorano gledališča »France Prešeren« v Boljuncu odvijal koncert slovenske pesmi od koroških ljudskih pa do zahtevnejših priredb. Najprej je goste s pesmijo pozdravil mešani pevski zbor iz Boljunca, nato pa je prišel na oder moški zbor s Koroškega, kateremu so se kasneje pridružila še dekleta in žene. Skupno so pod vodstvom dirigenta Jožka Boštjančiča zapeli vrsto pesmi, med katerimi sta bili priljub-

ljene koroški ljudski »Rož, Podjuna, Zila« in »Juhe, pojdam v Škof'ce«. Program je povezoval predsednik SPD »Bilka« Reihman tako, da je med eno pesmijo in drugo orisal kritični položaj Slovencev na Koroškem ter ponazarjal njih navade in običaje.

Sledil je komorni zbor iz Kroke z vrsto ljudskih kropenskih pesmi v odlični priredbi tudi samega dirigenta Egidija Gašperšiča. Pred zadnjo pesmijo je stopil na oder dolinski župan Edvin Švab in imel priložnost nosten govor ob tako važnem pobratenju. Orisal je gostom položaj Slovencev v Italiji, problem šolstva, osimske dogovore ter sploh vsa pereča vprašanja s tem v zvezi. Po udaril je pomen in važnost takih mednarodnih srečanj: rojaki iz treh držav, katere družijo isti jezik. Na koncu je še izrazil solidarnost s koroškimi brati, ki se borijo za pravice, ki jim pritičejo, in sploh za svoj narodnostni obstoj.

Dosežene prijateljske vezi so si na koncu potrdili z izmenjavo daril, ki so obstajale v ploščah, slikah, brošurah in lesenih kipcih.

Zaželeni cilj je bil dosežen: poleg društvenega pobratenja je prišlo do izraza še individualno spoznanje. V jutranjih urah so si Korošci, v gosteh Boljunčanov, ogledali zanimivosti Trsta in Rižarno; Kropenčani pa, v gosteh dolinskih fantov in deklet, so poleg Rižarne obiskali še spomenik padlim junakom v Bazovici. V zasebnih pomenkih so prišli do izraza občutki Korošcev ob 14. novembru, vse njihove želje in načrti ter nekoliko hladni, a ne sovražni odnos do drugega tam živečega naroda. Kropenčani pa so pokazali dokajšnje zanimanje za naše zamejske probleme, sami pa so podrobno orisali svoje izdelovanje žebeljev, vijakov in zakovic.

Zelo zanimivo srečanje se je pozno zvečer sklenilo z družabno zakusko, kjer seveda ni manjkalo slovenskih pesmi ter obljub za skorajšnje svidenje v Kropi ali na Koroškem.

TK

OSIMSKI SPORAZUM POSTAVLJA GORICI NOVE NALOGE

Kot je poročal dnevni tisk, sta se v četrtek, 31. marca, sestali v Novi Gorici italijanska in jugoslovanska delegacija, ki sta odgovorni za izgradnjo mejnega prehoda Štandrež - Vrtojba in tistega v Škabrijelski ulici. Italijansko odposlanstvo je vodil inž. Enrico Maggiulli, jugoslovansko pa inž. Lojze Blenkuš. Kaže, da bosta isti odposlanki v prihodnosti razpravljali tudi o povezovalni cesti med Novo Gorico in jugoslovanskim delom Goriških Brd, ki bo potekala po italijanskem ozemlju.

Osimski sporazum, ki je z izmenjavo ratifikacijskih listin prav te dni stopil v veljavo, postavlja obmejnima mestoma Gorici in Novi Gorici nove in važne naloge. Povsem naravno je, da sta italijanska in jugoslovanska delegacija na zadnjem sestanku v Novi Gorici razpravljali predvsem o novih mejnih prehodih, pri čemer je potrebno podčrtati odločitev, da bodo prehod v Škabrijelski ulici, ki bo v začetku odprt samo za pešce, gradili tako, da bo pozneje omogočal tudi prehode z motornimi vozili.

Že takoj po odprtju bodo prehod uporabljali tudi za mestni avtobusni promet med obema Goricama. Ta obmejni blok bo gotovo doprinesel k oživitvi severovzhodnega dela goriškega mesta, kjer bodo gotovo nastale nove trgovine.

V zvezi z mejnim preходом Štandrež - Vrtojba mora italijanska stran dokončati povezovalno cesto Villesse - Gorica, obmejne naprave na prehodu pa bodo grajene usklajeno s tistimi na sosednji strani. Novi prehod Štandrež - Vrtojba bo razbremenil Rdečo hišo, ki zlasti na jugoslovanski strani zaradi neurejenih cestnih povezav pomeni ozko grlo, vendar tudi novi prehod tega vprašanja ne bo rešil. Zato se zdi, da bo že takoj v začetku nujna gradnja nove ceste do kraja Selo v Vipavski dolini, kjer se bo priključila stari cesti Nova Gorica - Postojna. V nasprotnem primeru bodo tovrstni spet zatrpali gostišča v bližini državne meje, kar pomeni hudo oviro zlasti za lokalni promet med Novo Gorico in Šempetrom.

Nova številka »Mladike«

Novo, dvojno, drugo in tretjo številko »Mladike« bi lahko označili tudi za velikonočno. Tak značaj ji daje med drugim novela »Velika noč«, ki jo je napisala Majda Košuta in za katere je dobila tretjo nagrado na letošnjem petem Mladikinem natečaju za novele. Čeprav kaže njeno pisanje tu pa tam — posebno v prvem delu novele — še slogovne pomanjkljivosti in druge začetniške šibkosti, je v bistvu vendarle znala ustvariti lepo novelo, v kateri prikazuje usodo osamljene, nekoliko duševno zmedene stare ženske, ki biva v propadajoči koči in se ubada s pomanjkanjem. Toda tudi ona hoče obhajati Veliko noč. Tako si je na veliko soboto prepleskala kočo, potem pa se je odpravila s svojo psico na gmajno. A prislunimo mladi avtorji sami.

»Po stranskih poteh sta prišli na gmajno, osamelo v predprazničnem popoldnevu. Tu se je počutila vedno najbolje. Rane požganih zaplat so že zelele. Tu in tam je cvetel dren. Kot rumene sončke so se ji zdele te divje cvetke. Pogled nanje ji je dvignil razpoloženje. »Konec koncev lahko tudi revež najde nekaj sreče, če jo le išče,« je pomislila, ko si je polnila naročje s tistimi cvetočimi šibami. Hotela je z njimioži viti svoje mrtvo dvorišče in puščobno hišo. Ko so drugo jutro ženičke hodile od prve maše s svojimi črnimi rutami in slovesnim korakom, kot se spodobi za veliko noč, so se spet spogledovale. »Anica nori tudi za veliko noč«. Po vseh špranjah v hiši, na vratih, na oknih, na ograji, povsod je bilo navešenih vse polno drenovih vej.

Že iz tega kratkega odlomka je razvidno, da se je psrečilo Majdi Košuti ustvariti presenetljivo živ in značilen ženski lik, osebnost stare ženske, zares tako svojski in enkraten, da bi mu težko našli primeri v moderni slovenski književnosti. In spričo tega se zazdijo slogovne šibkosti malenkost. Upamo, da bo ostala Majda Košuta zvesta pripovedništvu.

Vinko Beličič je objavil v tej številki Mladike odlomek iz svojega dnevnika iz aprila 1957,

PRIREDITVE V NEMŠKEM KULTURNEM INSTITUTU

4. t.m. so odprli v dvorani Nemškega kulturnega instituta v Trstu razstavo del slikarke Sigrid Schadwell von Spreckelsen iz Hamburga. Razstavljala je že v Nemčiji, Avstriji, v Milanu in Združenih državah. Razstava bo odprta do 22. t.m., od ponedeljka do petka od 10-13 in od 16-19.

V ponedeljek 18. t.m. ob 20.30 pa bo v Nemškem kulturnem institutu koncert berlinskega kitarista Siegfrieda Behrenda s sodelovanjem Claudie Brodzinske-Behrend (ženski glas). Na sporedu bodo skladbe S. Behrenda, H. Newsidlerja, J. Haydna, M. Giulianija, F. Sora, Paganinija, S. Busottija, J. McCabea in ljudske pesmi raznih narodov.

V dneh od 19. do 21. aprila, vsak dan z začetkom ob 19. uri, bodo predvajali nemške dokumentarne filme iz let 1925-1932, ko se je nacionalsocializem kopal na oblast.

—o—

Kot je slišati, je Mohorjeva družba v Celju v težavah za primerne rokopise tradicionalnih večernic, ker le malo slovenskih pisateljev obvlada danes tako tehniko pisanja, kot je primerna za večernice, ki morajo biti zanimive in ljudske.

torej izpred dvajsetih let. V teh njegovih zapiskih se čutimo spet prestavljene v tiste daljne dni in v njih zaživijo ljudje, ki so nam že pred mnogimi leti izginili izpred oči. Ti zapiski nam kljub svoji kratkosti nudijo priložnost za primerjanje tedanjih in sedanjih razmer. Preveva jih tista prisrčna, a realistična domačnost, ki je značilna za vso Beličičevo prozo, in lahko bi rekli, da tudi za poezijo, saj tudi ta vsa diši po zemlji, po kraški gmajni, po travah in resnični žalosti nad vsem tistim, kar ni tako, kot bi moralo biti. Tak dozdevno skromen, preprost dnevnik, kot je Beličičev, bo nekoč nedvomno cénjen kot pomemben dokument za slovensko kulturno zgodovino, zlasti na Tržaškem.

V številki najdemo dve pesmi Vladimira Kosa — »V upanju biva resnična ljubezen« in »Jutro ob progi« — ki obe dihata pomladno razpoloženje na Japonskem, kjer pesnik živi. Eno pesem pa je objavil Abel.

Lev Detela je prispeval članek za obletnico smrti Jožeta Peterlina, pod naslovom »Tak človek ne more umreti!«, ki je natisnjen na uvodnem mestu, Vinko Ošlak pa je zastopan z esejem »Zakaj sem kristjan?« To je veliko pričevanje o sreči in upanju, s katerim bi moralo polniti krščanstvo, vsakogar, ki veruje — pričevanje človeka, ki je bil ateist, pa je našel vero in je napisano zato drugače, kot smo tega vajeni pri ljudeh, ki jim je vera sicer nekaj dragocenega, a vsakdanjega, samo po sebi danega. Za Ošlaka je odkritje. Moti pa tisti ni v oklepaju v naslovu. Taka grafična oziroma besedna igra je postala morda v današnjem časnikarskem pisanju na Slovenskem, a je posneta po srbski žurnalistiki in vpliva v slovenščini provincialno snobistično. Razen tega hote vzbujati vtis o dvoumnosti in nejasnosti ali neodločnosti tistega, kar hoče avtor povedati, kar pa gotovo ni bil Ošlakov namen.

Dr. Teofil Simčič je napisal lep, topel članek v spomin Lojzetu Bratužu ob 40-letnici njegove smrti. Z zanimanjem preberemo tudi intervju z univ. prof. Radom Lenčkom pod naslovom »200 let Združenih držav Amerike in Slovenci«. Ivan Peterlin razpravlja o temi »Ženska in šport«, Ivo Jevnikar poroča o zanimivi angleški knjigi o jezikovnih manjšinah v Zahodni Evropi, Martin Jevnikar pa nadaljuje svojo razpravo o zamejski in zdovski literatu-



Števerjan in češnje v cvetju

f.to M. Magajna

ri in obravnava tokrat novejša dela zdaj že rajnega Metoda Turnška in knjigo Jožeta Jagodica »Nadškof Jeglič«. V rubriki ocene pa poroča o zborniku »Slovenska kri iz roda v rod«, ki jo je izdal slovenski srednješolski tečaj ravnatelj Marka Bajuka v Buenos Airesu. Komentator Kondor se je končno po več letih spet oglašil v Mladiki z glosso »Oportunizem in slovenstvo«, v kateri pokaže s prstom na oportunistični karierizem predvsem med intelektualci, in zaključuje: »S takim ravnanjem se izobraženci sami odpovedujejo svoji vlogi, niso več voditelji svojega naroda, ampak slabi vzgledi, ki jih ne gre posnemati. Kakšne bodo nove slovenske generacije, ki donaščajo ob takih zgledih, ni treba dokazovati.«

Poleg tega prinaša nova številka Mladike še precej drugih, krajših člankov, med drugim rubriko »Čuk na obelisku«. Posebej je treba omeniti polemični odgovor urednika Mohorjeve družbe v Celju R. Vodeba na pisanje v prejšnji številki Mladike o tem, da Mohorjeva ni hotela izdati zadnje knjige rajnega Truhlarja, in precej oster odgovor na Vodebovo pismo.

Zaključek revije »Primorska poje« v Vipavi

V nedeljo, 3. t.m., se je v Vipavi zaključila vsakoletna mogočna pevka manifestacija »Primorska poje«. Tudi na tej zadnji prireditvi smo slišali več zamejskih zborov, tako moške zборе »A. Paglavac« iz Podgore, »Vesna« iz Križa, »Jezero« iz Dobrodo in »Igo Gruden« iz Nabrežine. Med naštetimi je tokrat prijetno presenetil nabrežinski zbor, ki je pokazal kultivirano petje, sočen zvok in smiselno interpretacijo. Menimo, da se bo z nadaljnjim rednim delom gotovo uvrstil med boljše

Tradicionalna pevka revija »Primorska poje« se je letos ponovila že osmič, njen pomen pa je predvsem v tem, da iz leta v leto s prireditvami v krajih na obeh straneh državne meje povezuje slovenske pevce in občinstvo v enako čuteče kulturno občinstvo. Nesporen je torej njen pomen pri po-

vezovanju Slovencev v enoten kulturni prostor, zato je razumljiv poudarek na množičnosti, vendar se zdi, da se prireditve zadnja leta po svoji obliki le nekoliko ponavljajo. Priprava posameznih zborov za nastop na reviji, redno sodelovanje in poslušanje tudi drugih, zlasti kvalitetnih zborov, gotovo pripomore k ustvarjalni rasti, vendar mislimo, da bi revija še pridobila na pomenu, če bi poleg množičnega uvedli še tekmovalni del. Seveda bi moral biti sistem ocenjevanja tak, da bi omogočil udeležbo tudi šibkejšim zborom, za kar se zdi najprimernejše tekmovanje v več kvalitetnih skupinah.

Omenimo naj, da so prireditelji revije »Primorska poje« pred leti že pripravili tekmovanje v Ajdovščini, ki pa ni več doživelo ponovitve.

Milan Lipovec: »Da razveselim prijatelje...«

Prepričani smo, da kljub temu, da ste »v pokajo«, ne mirujete, ampak da je morda ravno zdaj napočil za Vas čas, ko največ pišete ali vsaj lahko bi nam hoteli povedati, kaj imate v delu?

Do razgovorov, ki naj bi bili tudi objavljeni, nimam posebnega veselja. Še zlasti ne razgovorov o literaturi, o pisateljevanju in o pisateljih, med katere ne sodim, nisem mednje nikdar silil, in se tja kaj tudi ne prištevam. Če pa sem že nekaj papirja popisal, se je pač zgodilo in se bo nemara še vedno dogajalo zato, ker bi mi bilo žal, če bi prav vse moje domislice zgorele v pozabi. Posebno take, ki človeka privzdignejo — in naj vam torej ne bode žal, ker niste šli za mojim pogrebom, saj tudi jaz ne bom šel za vašim... V tem ni nikakega mrlakarstva, dragi gospod! Čestokrat se mi kaj za piše zgolj zato, da razveselim prijatelje ali pa da razkačim psevdoprijatelje.

Dajte no?...

Da ne? Jaz sem si s svojim pisarjenjem priboril že dve grozilni pismi, in na to, meni verjemite, bi bil marsikdo ponosen.

Na grozilna pisma? Zakaj naj bi bil človek ponosen na grozilna pisma...

Pač zato, ker vam padajo nekateri v podtaknje, no parodijo kakor muhe v močnik. Vzamejo jo za pamfletsko resnico in avtor in še kdo ob njem se hahljata patriotski razkoračenosti, ki poudarja svoje zasluge za narod, čeprav narod za temi trebuho-borci še ni pobral ene same zrele fige. Prav pravi Levstik, da »... s kanonom na vrabca streljajo; če ga tudi ne zadenejo, da se le bobnenje daleč sliši in odmeva čez mejo.«

S tem vam seveda še nisem odgovoril na vprašanje, pa mi prosim, oprostite, če me je zaneslo. Hotel sem namreč povedati, da je v pisateljstvu in pisateljevanju in literaturi nasprotno pač tak teater, kakor v gledališču. Plemenita gospa je potožila privilegiranimu literatu, kako matična kulturnost ignorira nekega zamejskega pesnika. Privilegirani literat se je namrgodil. »Kaj pa po politični liniji.« je vprašal, »ali tam ni poskusil prodreti?« Čemu bi se torej človek prerival in komolčaril! Zahvali Boga, da si samsvoj in da se ti ni treba loviti za prozorno snovjo in od Američanov sposojenim slogom, kakor naj bi, da za primeru postavim, bil tale:

»Gledal jo je in si zadovoljen mislil, da je tako nora v njega, da bi ne mogla imeti drugega. Toda mladi Franček je hodil k njej že pol leta. Bil je pravi hašrl, ko je prišel k njej v roke. Še gate ga je bilo sram spustiti z riti, ona pa se ni nič sekirala, četudi so bile njene malo rumenkaste na tistem mestu. Bila je mastna, topla, mokra. Če si jo prijel vsaj za eno golo ritnico, se ti je zdelo, da držiš vseh hudičev polno stvar v roki. Ona mu ga je prvič tudi dala not, potem mu ga je gledala in vse je delala z njim. Strašno za Frančka! Sram ga je bilo, pa je užival v grehu. Gela je znala vse. Včasih pa je legla na hrbet, zaprla oči, narahlo zasopihala in rekla — Franček, ti lahko delaš z mano, kaj češ!«

Da monotono kramljanje bralca ne zaziblje v dreamež, so vneseni v odstavkih pikantni vložki o rumenih gatah, golih ritnicah, hašrljih in kar je še podobne robe najti v zatohlosti domače žargonske

kašče. Za nekaj klasičnih odstavkov, ki so mu nagrali tekst, ker se še ni dodobra prilagodil avantgardnemu slogu, se avtor sploh ne »sekira«.

Tako, vidite, se je treba tudi v literaturi znajti, se prilagoditi, se preusmeriti, kakor v industriji in gospodarstvu in turizmu in sploh na vseh področjih človeškega prizadevanja; muze likovnih umetnosti in poezija je moda sprostila do take mere, da se slikar lahko usekne na platno, podpiše se... in je slika; pesnik natisne desetkratni bla-bla na papirju .. in je balada!

In potem pravite, da mi je zdaj napočil čas? Le kakšen čas?... Da se nekaj stori, nekaj ukrene ali naredi, o tem ne odloča čas, temveč spodbuda. Kakor za kletvino ali molitev. Za neprijetno delo je treba človeka primerno spodbuditi. Toda s čim? V mladosti so nas starši in šolniki spodbujali s palico; in če je bila palica ravna, je pokončno zrasel tudi mož, ki mu je palica še v teh letih lahko v oporo.

Od upokojenstva torej, in časa, ki ga imam na voljo, si prav nič ne obetam. Če se mi bo nabralo še nekaj popisanih listov, se bo zgodilo iz razlogov, ki sem jih že povedal. Ker pa vprašujete tudi, če se mi trenutno kaj nabira, si namesto odgovora preberite odlomek....

»Slovencev so se lotile nadloge, ko so zapustili svoje bogove. Za tiste čase dokaj veljavne bogove, ki so jih srečno pripeljali čez gorovja in nevarna vodovja in znova čez gore prav na prag pomehkuženega cesarstva. Lahko bi si ga bili prilastili nekaj več tega cesarstva. Bila je edinstvena priložnost planiti na ravan, udariti in si odkosati nekaj provinc trhlenečega imperija. Namesto, da bi ravnali tako, so Slovenci izdali Peruna in Dažboga in Svetovita, Živo in Morano in številno polbogovje so izdali in zamenjali za enega samega boga, ki pa je bil krut, nepopustljiv do barbarov in ni nikdar stopil mednje. S Slovenci se je sporazumeval le po svojih posrednikih, ti pa so bili oblastni in oholi in nenasitni.

Ni znano, kam so se umaknili zatajeni slovenski bogovi, po gozdeh se je kasneje potikalo le še nekaj polovičnih božanstev, vil in besov in črtov in rojenic in škrtov, pa še teh le toliko, da narod ni ostal brez izvirne legende in narodne pesmi.

Zakaj nova vera je napojila hoste s čisto drugačnimi strašili; z duhovi na primer, in vrage in coprnice, od katerih pa ni bilo pričakovati posebne koristi. Na ta način je potem prišlo do konca slovenske idile, pa tudi do konca nomadske prostosti, zakaj okrog in okrog so jih obdali tujci.

Še dobro, da so se Slovenci usidrali v tako lepi deželi, bi se lahko reklo v naglici. Toda po premisleku pridemo do spoznanja, da je bilo pravzaprav zmotno prepustiti takšno dragocenost narodu, ki je ni znal braniti in ohraniti. Pa ne, da bi ta narod ne bil dovolj pogumen in bojevit.

Ibrahim Ibn-Jakub, denimo, ki se je srečal s predniki Slovencev že davno prej in daleč bolj proti vzhodu, je napisal nekaj zelo laskavih besed o njihovi neustrašnosti. Še bolj pa je moral občudovati njihovo zdražbarstvo.

Slovani, pravi Ibrahim, so pogumno in bojevito ljudstvo. Ko bi ne bili med seboj tako razcepljeni, bi se tresel svet pred njimi. In kaj ne! Že tako razcepljeni, kot so bili, so širili strah in preplah, ko so pridrli iz hoste rjoveč hili Sloveni.... Pod njihovimi lopatastimi stopali se je tresla zemlja, pred čredami okučanih in okožuhanih ajdov pa je drhtela vsa takratna zmehkužena pokristjanjenost.

Barbari, barbari!...

Bili so prizori za bogove, se lahko reče, in to za slovenske bogove!« Vam je po volji?

Kaj mislite o današnjem pisanju na Slovenskem?

Tudi v zvezi s sodbo o današnjem slovenskem pripovedništvu sem že nekaj rekel, kljub temu, da bi moral pridržati jezik, če se že nočem šteti k pisateljem Toda če se ozremo po tropu slovenskih kritikov, tudi takih, ki sami niso še nič napisali, pa si upajo zviška ocenjevati današnjo in včerajšnjo slovensko prozo, no, potem bi nemara tudi jaz lahko kaj pripomnil.

Pa boste?

Zelo verjetno.. Le da ne ob tej bežni priložnosti.

Ali veliko berete? In kaj?

Ne vem, koliko človek lahko prebere v petdesetih do šestdesetih letih. Mislim da veliko. Vendar zase tega ne bi mogel reči, ker sem bil in sem še vedno suženj prirojene nestrpnosti. Da bi bilo pre-



Motiv iz Beneške Slovenije

f.to M. Magajna

kletstvo te moje neučakanosti popolnejše, me je naključje priklenilo h galjotskemu branju vsakdanjosti. Iz tega sem se potem reševal z iskanjem nečesa tretjega....

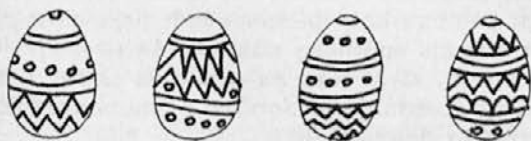
In ste našli?

Dobesedno, kakor sem povedal, vendar to ne spada v ta razgovor, pa nadaljujva, če vas je volja, še nekoliko z literaturo.

Tako? Spočetka niste pokazali kdove koliko zanimanja s tem v zvezi. Nimam posebnega veselja, ste rekli... Pa mi torej povejte, kaj sodite o današnjem slovenskem pripovedništvu. Je takšno, kot si ga želite, ali ne ustreza pojmu, ki ga imate o tem, kakšno naj bi bilo?

Tudi na to vprašanje sem vam delno že odgovoril s citatom iz novele slovenskega komformističnega pisatelja. Pravzaprav samo namignil sem na svoje mnenje, kajti kdo naj si upa dregniti v sršenje gnezdo, okoli katerega se je skrčil toliko oglaševani slovenski kulturni prostor. Kulturno gnezdišče, v varstvu katerega so večino knjig napisali ljudje, ki so se do te ravni povzpeli, namesto takih, ki bi se bili pripravili do te ravni ponizati.

(Dalje na 10. strani)



REVIJA »MLADJE«

V Trst je prispela nova, 25. številka koroške revije Mladje. Na uvodnem mestu je objavljena satira Florjana Lipuša »Zelenjavarska balada«, ki se norčuje iz bombne psihoze na Koroškem, zlasti seveda pri policiji. Spis je nedvomno nastal v zvezi z znano zadevo Filipa Warascha in mu seveda ni mogoče odrehati določene aktualnosti, pač pa ne najdemo v njem literarnih kvalit. Bil bi bolj na mestu v kakem političnem listu. Pisanje nekaterih že uveljavljenih koroških literatov, kot je ravno tudi Florjan Lipuš, danes vse premočno podlega vplivu dnevnega političnega dogajanja in se spreminja tako v žurnalistiko. Menimo, da bi bilo boljše, da bi ostala jasna meja med žurnalističnim in leposlovnim pisanjem.

Globoko pa nas presune — in prevzema tudi z močjo doživetja pa tudi z nenavadno močnim literarnim izrazom — kratka uovela Jožice Boštejeve »Obisk«. To je opis obiska v bolnišnici, kjer leži majhna deklica, ki ji je traktor zdrobil rokco, da so ji morali odrezati prste. Ob njeni postelji stoji sestra in preddoživlja v duši vse bolečine in razočaranja, ki jih bo deležna sestra brez prstov v življenju, zlasti v

France Senič je objavil pesem »Nad tisoč let«, preveč polno političnega patosa in retorike, da bi ji mogli priznati kako pesniško veljavo. Tri pesmi je prispeval France Merkač. Njegov krčevit, zgoščen, skoraj primitivni pesniški izraz napravi vtis. Eleganten in sproščen, miren in občutljiv za utripe srca in razuma pa je jezik v pesmih Milene Merlak. Zastopana je s pesmijo »Drevo na asfaltu« in s kratkim ciklusom »Šopek iz suhega ločja«.

Avguštin Malleje objavil daljšo in zanimivo razpravo »Poskusi obnovitve slovenskega šolstva na Koroškem v dvajsetih letih našega štetja«. V tem naslovu pa je seveda nesmisel, kajti pod dvajsetimi leti našega štetja je razumeti razdobje od leta 20 do leta 30 po Kristusu. Razprava pa je zelo poučna. Dopolnjuje jo v določenem smislu razprava »Nacionalne manjšine v Avstriji«, ki jo je napisal Kurt Traar z Dunaja, po rodu Korošec, prevedel pa P.Z. Nekdo, ki se je tudi podpisal samo z začetnicama, poroča o umetniškem koledarju Aulae Slovenice v Celovcu. Sledi še polemična rubrika »Oteski in opilki« in »Publicistični zapiski« s podatki o objavljanju koroških avtorjev.

Poleg tega prinaša ta številka še nekaj prevodov neslovenskih avtorjev in esej o finski slikarki Maiji Kumpulainen-Sokka ter nekaj njenih črno-belih reprodukcij.

—o—

OBVESTILO

Uprava Novega lista ostane v tednu po Veliki noči, ko list ne bo izšel, zaprt. Redno bo odprta spet v torek, 19. t.m.

—o—

Izšla je nova dvojna, 58. in 59. številka revije »Zaliv«.

—o—

V kratkem bo izšel nov kratki roman Pavleta Zidarja pod naslovom »Črn trn«.

—o—

Pri dveh ljubljanskih založbah bosta izšli dve Kocbekovi knjigi in sicer ponatis njegovih partizanskih dnevnikov in izbor njegovih pesmi.

—o—

Za veliko noč pričakujejo v Italiji in Jugoslaviji prve turiste s severa. Toda v Jugoslaviji vlada pesimizem glede letošnje turistične sezone, sklepajoč po dosedanjih naročilih. skupinskih letovanj, čemur so vzrok predvsem previsoke cene v hotelih, in tudi v Italiji si ne obetajo veliko, ker odvrtačajo nemške in druge turiste od Italije vesti o neprestanih stavkah, demonstracijah, atentatih in drugih neredih.



Pirhi

f.to M. Magajna

hipih, ko se bo prebujala v njej ljubezen, pa se ji bo morala odreči. »Pogladil jo po toplem gladkem čelu«, piše Jožica Boštejeva. »Le čemu ti bodo vse te neštete pomladi, z lahnim igrivim vetrom? Se jih ne boš vsakokrat bolj bala ko veselila? — Posebno pa tiste, v kateri boš prvič ugledala človeka, ki ti bo všeč. Človeka, ki ga boš s svojimi plavimi očmi lovila v množici drugih. Opazil te bo in mirno stopil k tebi, da bi ti dal svojo srečo, svojo desnico Tebe pa bo zaskrbele pri srcu od obupa in bolečine, od sramu, kakor da si ga z očmi ogoljufala... In boš tiščala svojo srečo, svojo desnico brez prstov v žep plašča. In povešala oči...«

Jožica Boštejeva je psevdonim za sedemnajstletno Jožico Čertov iz Slovenjega Plajberka, dijakinjo slovenske gimnazije v Celovcu. Že prej je objavila nekaj literarnih spisov. Prav gotovo se skriva v njej resničen pisateljski talent.

Milan Lipovec...

(Nadaljevanje z 9. strani)

Kateri slovenski ali svetovni pisatelj je bil vaš najljubši vzornik?

Človek, ki zna razmišljati, ki zmore še vedno zgostiti svoje misli, lahko bere z užitkom tako klasike kakor moderno pisanje, pa naj bodo to domači ali tuji pisatelji. Kdor se ne zna poglobiti v dopovedovanje in razglabljanje dobrega pisatelja, je bolje, da knjige ne jemlje v roke. V najbližjem kiosku bo še vedno našel kaj primerne zase.

Bi nam lahko našli deset pisateljev, ki so vam najljubši? Morda bo to služilo komu za kažipot v svetovno literaturo.

Kljub raznoraznim družbenim in političnim vplivom sem mnenja, da v Stockholmu le ne delijo literarnih nagrad zgolj zaradi takšnih ali drugačnih simpatij. Razen Winstona Churchilla se lahko reče, da so vsi vrhunski pisatelji, vsi vredni Nobelove nagrade in malone vsi vsaj z enim delom prevedeni v slovenščino. Pripovedovanje teh pisateljev približa čitatelju pokrajino avtorjeve dežele, vero, miselnost in filozofijo njegovih rojakov, šege in navade, in dobro in zlo, ki mu ga noben leksikon in nobena enciklopedija ne more posredovati. Je teh vrednih ljudi nekaj manj kakor sedemdeset in bi se torej lahko reklo, da priporočilo ni neutemeljeno.

—o—

RAZSTAVA O URBANISTIČNEM NAČRTOVANJU V FURLANIJI-JULIJSKI KRAJINI, SLOVENIJI IN KOROŠKI

Delovna skupina za teritorialno načrtovanje v Furlaniji-Juljski krajini, Sloveniji, Hrvaški in Koroški pripravlja veliko razstavo o urbanističnem načrtovanju v teh štirih sosednjih deželah. Na pripravljalnem sestanku, ki je bil v Trstu, so sklenili tudi začeti z izdajanjem biltena v štirih jezikih, ki naj bi pospeševal izmenjavo obojestranskih informacij v zezi s prostorskim načrtovanjem in z zadevnimi zakonodajnimi prijemi ter načrtovalno tehniko. Namen razstave je publicizirati tehnične prijeme, ki so jih pri svojem delu uporabili tako javni kot tudi zasebni dejavniki. Ob isti priložnosti bodo tudi predstavili načrte na občinski ravni, ki zadevajo odnose med štirimi deželami. Razstavo bodo priredili verjetno junija, najprej v Zagrebu in nato v Ljubljani, sledil bo Gradec in končno dežela Furlanija - Julijska krajina.

Proglas antifašističnega odbora devinsko-nabrežinske občine

Občinski protifašistični odbor devinsko-nabrežinske občine je objavil proglas, ki ga je odobril na svoji seji 28. marca in v katerem opozarja javno mnenje, v zvezi z dejavnimi političnega nasilja, ki so se dogodila zadnje dni v Nekaterih mestih v državi in tudi v Trstu, na resnost tega dogajanja, ki izraža nestrpnost in spada v prekucuški načrt, ki skuša zrušiti demokratične institucije v državi. Proglas poziva vse slovenske in italijanske občane k budnosti, da se prepre-

čijo nadaljnja taka dejanja, ki so po mnenju odbora neglede na politično pripadnost, na katero se sklicujejo, fašističnega izvora. Proglas ponovno poudarja veljavnost idealov odporniškega gibanja in vabi javnost, naj pripomore, da bo 25. april poleg svojega pomena kot obletnica tudi priložnost za izpričanje enotnega nastopa, da se izolirajo vsi tisti, ki že leta napadajo in skušajo izničiti dosedanje pridobitve v znamenju svobode in demokracije.

PISMA UREDNIŠTVU

PISMO ZA GORIŠKEGA NADŠKOFA
MSGR. COCOLINA

Gospod nadškof,

Oprostite, če Vam naslavljam tole pismo, a Vas prosim za razumevanje. Rad bi videl, da bi po možnosti odgovorili na nekaj vprašanj. Sem namreč italijanski državljani slovenske narodnosti, katolčan in po poklicu delavec ter kot boste sami ugotovili, prav malo več v psanju.

Kot najvišjega pastirja vseh vernikov na Goriškem Vas najprej vljudno vprašam, zakaj se moramo slovenski verniki skrivati v zakotni ulici, v mali cerkvi sv. Ivana v Gorici, kjer se počutimo kot v nekakšnem »getu«. Morda zato, da nas nihče ne vidi in da ne bo zvedel, da smo Slovenci, ali kot da bi kradli?

Spoštovani g. nadškof, ne upam si trditi, da smo vsi Slovenci nedolžne ovčice, vendar kradli nismo. Bili pa smo za časa fašizma predmet strahotnega nasilja. Ropali so nam premoženje nas uničevali in pobijali. Vsega zla ne morem navajati, opozarjam pa na odvzete Domove, uničene zadrage in banke, na Rižarno in Gornars, na Bazovico in Podgoro Lojzeta Bratuža. Opozarjam pa Vas zlasti na kapucinsko cerkev v Gorici, iz katere smo bili izrinjeni. Zakaj nam ne vrnete te cerkve, da bo na razpolago slovenskim vernikom?

Pokažite, g. nadškof, razumevanje za naše potrebe in zlasti ne dovolite, da se v kapucinski cerkvi nadaljujejo nacionalistične manifestacije.

VERNIK IN DELAVEC

O JUSARSKIH VOLITVAH V MEDJIVASI
IN ŠTIVANU

V nedeljo, 27. marca, so v Medjivasi bile volitve v upravni odbor jusarjev. Naj poudarim, da so to bile prve take volitve na Tržaškem; doslej je namreč prefektura vedno imenovala komisarija, ki je upravljal vaško imovino v korist domačinov. Tokrat pa se je prefekt odločil, da po zakonu izvede volitve, katerih so se lahko udeležili vsi stalno naseljeni prebivalci obeh vasi (torej tudi nedomačini, ki so se šele pred kratkim naselili!) To je jasno povzročilo veliko nezadovoljstvo zlasti med Medvejci in vsemi tistimi, ki že stoletja uživajo jusarske pravice. Zanimivo je, da se je občinska uprava zelo čudno vedla, saj je brez vsakršnega obotavljanja pristala na razpis volitev, čeprav nas je nepo-

sredno pred volitvami obvestila, da je posredovala pri prefektu, naj volitve odloži.

Vsiljuje se mi sum, da so bile te volitve, katerih se je udeležilo približno 40 odst. upravičencev, le poizkus, kako naj se domačemu slovenskemu prebivalstvu odvzame še ena zadnjih pravic upravljanja vaškega ozemlja oziroma porazdelitve zemljišč med tiste, ki jih že cele rodove obdelujejo. Danes ima prefektura možnost izvesti enak postopek še po drugih vaseh, s kakšnim rezultatom si lahko predstavljamo!

Čudim se, da ni noben časopis poročal o poteku volitev in predvsem o kazenskih prijavah o domnevni kršitvi zakona, kot smo slišali iz županovih ust na zadnji seji občinskega sveta v Nabrežini. Znano mi je, da se je večina Medvejcev uprla razpisu volitev in da je ostro

protestirala in zavrnila volilna potrdila. S tem je jasno dokazala svojo voljo in na najbolj zgovoren način protestirala (v mejah demokratičnega izraza volje!) proti vsiljeni rešitvi! Kaj je na tem nedovoljenega? Danes, ko delavci zasedajo tovarne, mladina šole in na splošno vsakdo izraža tudi na morda ne vselej dovoljene načine svoje mnenje, bi morali domačini, pravi koristniki in bi rekel gospodarji zemljišč, mirno sprejeti vsiljene rešitve? Če se ne motimo, je prefektura prav v naši občini vsaj dvakrat odstavila župana (in eden je menda bil prav dosedanji), ker sta se protivila izvršiti neke ukaze, ki so bili v nasprotju z interesi domačega prebivalstva. Sedaj pa slišimo in beremo izgovore, da je treba izpolniti uradna navodila, kajti v nasprotnem primeru tvegaš sodni postopek. Tu se vprašam: kdo je izvolil občinski svet in zakaj? Doslej sem bil prepričan, da so domačini izvolili svoje predstavnike, da branijo predvsem interese domačega prebivalstva, tudi če je to včasih težko in morda tudi tvegano.

domačin

Nekaj misli o športni dejavnosti

Značilen za današnjo moderno dobo je vsekakor nenehni napredek. Današnji človek nekako pasivno preživlja in dojemata si lovito znanstveno-tehnološko revolucijo. Toda v isti sapi moramo takoj pribiti, da nam je podobna civilizacija prinesla poleg mnogih udobnosti tudi veliko negativnih elementov. Človek je začel z obema rokama popolnoma spreminjati svoje okolje, na široko je začel dodajati in odvezati; s tem pa je tudi neposredno vplival na ravnotežje in na harmoničnost narave. Tam, kjer smo se lahko še včeraj mirno sprehajali in globoko vdihovali sveži zrak, tam, kjer je raslo bujno drevje, se danes bohotijo velika stanovanjska naselja, ogromni betonski objekti. Zaradi vse večje avtomatizacije se je v človeku popolnoma spremenil odnos med fizično in psihično komponento. Značilna za današnjega človeka je premajhna telesna aktivnost v vsakdanjem življenju: pojavljajo se različna obolenja, ki pa so tudi tipična za današnji čas.

Iz vsega tega je razvidno, da dobiva športna rekreacija vse vidnejše mesto. Danes smo si celo že edini v trditvi, da bi morala ta aktivnost postati sestavni element v življenju vsakogar, in to ne glede na starost in spol. Toda dovolj je, da se na hitro ozremo na sicer suhoparne, a dovolj zgo-

vorne podatke, ki neoporečno pričajo o velikem pomanjkanju gibanja. Ti podatki namreč pravijo, da človek večji del življenja preživi sede, celo do 150.000 ur. Tudi čas, ki ga preživimo v avtomobilu, veliko pripomore k zvišanju odstotkov človekove nedejavnosti. Ta statistika pravi, da človek do svojega 70. leta preživi na vožnji na delo ali presedi na drugih potovanjih kar pol-drugo leto ali celo dve. Pri vsem tem igrajo seveda negativno vlogo tudi televizija, kino in spremljanje drugih predstav. Značilne za našo dobo so tudi velika duševna obremenitev, velika živčna napetost, ki spremljata človeka takorekoč na vsakem koraku, in pa velika statičnost na delovnem mestu. Pojavlja se monotonija; prenasitenost ruši naše notranje ravnovesje. Vse to pa seveda ne ostane brez posledic. Na splošno lahko ugotovimo, da spričo takega življenja močno upada krivulja človekovih psiho-fizičnih sposobnosti. Medicina nas dnevno opozarja na nova kronična obolenja, na slabitev in na propadanje organizma. Številne raziskave v svetu potrjujejo, da so čedalje pogostejše srčne bolezni in pa obolenja koronarnega ožilja, predvsem kot posledica človekove velike fizične nedejavnosti. Ne-prestana živčna napetost, ki spremlja delo in življenje, privede do neizbežnih značilnih pojavov, kot so nespčnost, občutek večne utrujenosti, občutek neudobja. Pojavljajo se tako razdraženost, agresivnost in drugi slični negativni elementi v človekovem značaju, ki močno ovirajo njegovo uspešno vključevanje v socialno okolje.

Športna rekreacija bi morala torej postati skrb slehernega posameznika in družbe, v kateri živimo. Pozitivni vplivi rednega ukvarjanja s športno-rekreacijskimi dejavnostmi so znani. Tako na primer zelo pozitivno vplivajo na celoten človekov dihalni sistem. Poleg tega povzroča rekreativno vadenje tudi pomembne spremembe v vedenju in osebnosti posameznika. Zmanjša se hipohondričnost in zaprtost značajev. Posameznik postane živahnejši in bolj delaven, poveča se mu zaupanje v lastne sposobnosti.

Ivan Peterlin

V Trstu se je sestal odbor za izvajanje osimskega sporazuma

Na sedežu deželnega odbora v Trstu se je sestal razširjeni odbor za uresničevanje italijansko-jugoslovanskega sporazuma v Osimu. Odboru predseduje deželni podpredsednik Stopper, ki je opozoril, da bo izvajanje sporazuma na operativni ravni zasledoval medministrski odbor, ki bo umeščen pri zunanjem ministrstvu in v katerem bo zastopana tudi dežela, kot sredstvo pove-zave med krajevno stvarnostjo in osrednjimi organi.

Odbornik Stopper je nato naglasil potre-

bo, da naj bi deželni organi čimprej razpolagali z vsemi potrebnimi elementi, ki jim bodo omogočili spremljanje dela raznih dvostranskih organov, ki so predvideni na raznih sektorjih sodelovanja. Tako bo dežela lahko tudi spremljala in sodelovala pri pripravljanju vseh tistih delegiranih odlokov, ki jih bo vlada morala sprejeti v fazi uresničevanja ratifikacijskega zakona s posebnim ozirom za tisti del, ki zadeva gradnjo javnih del in infrastrukturo v goriški in tržaški pokrajini.

RADIO TRST A

:: NEDELJA, 10. aprila, ob: 8.00 Poročila. 8.15 Dobro jutro. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Vedri zvoki. 10.20 Nedeljski sestanek. 11.00 Poročila. 11.05 Mladinski oder: »Vikarski zvonovi«, mladinska igra, napisala Marija Peterlin. 11.35 Nabožna glasba. 12.00 Poročila. 12.15 Glasba po željah. 13.00 Ljudje pred mikrofonom. 13.15 Slovenske ljudske pesmi. 13.35 Klasično, a ne prerušeno. 14.00 Poročila. 14.05 Operete. 14.35 Orkestri. 15.00 Šport in glasba. 19.00 Poročila.

:: PONEDELJEK, 11. aprila, ob: 8.00 Poročila. 8.15 Dobro jutro. 8.30 Tjavidan. 9.30 Obletnica tedna. 9.40 Koncert. 10.00 Omnibus. 11.00 Poročila. 11.05 Mladinski oder: »Višarski zvonovi«. 11.30 Omnibus. 12.00 Poročila. 12.15 Glasba po željah. 13.15 Glasbeni almanah. 14.00 Poročila. 14.05 Koncert folk. 14.30 Mladina. 14.40 Glasba. 15.30 Mascagni: Cavalleria rusticana, opera. 16.45 Glasba za praznično popoldne. 17.30 »Muzikant«, napisal Jaka Štoka. 18.15 Zbovska glasba. 19.00 Poročila.

:: TOREK, 12. aprila, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjavidan. 9.30 Nekoč je bilo. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.05 Omnibus. 11.30 Poročila. 11.35 Omnibus. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Glasbeni almanah. 14.00 Novice. 14.05 Koncert folk. 14.30 Mladina. 14.40 Glasba. 15.30 Poročila. 15.35 Klasični album. 16.05 Melodije. 16.30 Za najmlajše. 17.00 Poročila. 17.05 Kitarist Ennio Guarrato igra. 17.20 glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 »Snubač«, Humoreska, napisal A. P. Čehov. RO. Režija Stana Kopitar. 19.00 Poročila.

:: SREDA, 13. aprila, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjavidan. 9.30 Rojstna hiša. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.05 Omnibus. 11.30 Poročila. 11.40 Šolske oddaje (za I. stopnjo osnovne šole). 12.00 Glasba po željah. 12.50 Občina Dolina: Urbanistični problemi. 13.00 Poročila. 13.15 Glasbeni almanah. 14.00 Novice. 14.05 Koncert folk. 14.30 Mladina. 14.40 Izbirajte sami. 15.30 Poročila. 15.35 Klasični album. 16.05 Melodije. 16.30 Za najmlajše. 17.00 Poročila. 17.05 Kitarist Ennio Guarrato igra. 17.20 glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 »Snubač«, Humoreska, napisal A. P. Čehov. RO. Režija Stana Kopitar. 19.00 Poročila.

:: ČETRTEK, 14. aprila, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjavidan. 9.30 Nekoč je bilo. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.05 Omnibus. 11.30 Poročila. 11.40 Šolske oddaje (za II. stopnjo osnovne šole). 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Glasbeni almanah. 14.00 Novice. 14.05 Koncert folk. 14.30 Mladina. 14.40 Glasba. 15.30 Poročila. 15.35 Klasični album. 16.05 Melodije. 16.30 Za najmlajše. 17.00 Poročila. 17.05 Koncert pianista Janeza Lovšeta. 17.35 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 Ruska revolucionarna misel v 19. stoletju. 18.20 Pevska revija. 19.00 Poročila.

:: PETEK, 15. aprila, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjavidan. 9.30 Ženska imena. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.05 Omnibus. 11.00 Šolske oddaje (za srednjo šolo). 11.30 Poročila. 11.35 Omnibus. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Glasbeni almanah. 14.00 Novice. 14.05 Koncert folk. 14.30 Mladina. 14.40 Glasba. 15.30 Poročila. 15.35 Klasični album. 16.05 Melodije. 16.30 Za najmlajše. 17.00 Poročila. 17.05 Marij Kogoj: Poslednji spevi ba mezosopran in klavir. 17.30 Glasbena panorama. 18.00 Poročila. 18.05 Kulturni dogodki. 17.25 Domači zvoki. 19.00 Poročila.

:: SOBOTA, 16. aprila, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Poročila. 9.05 Tjavidan. 9.30 Glasba. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.05 Omnibus. 11.30 Poročila. 11.35 Omnibus. 12.00 Glasba po željah. 13.00 Poročila. 13.15 Glasbeni almanah. 14.00 Novice. 14.05 Koncert folk. 14.30 Mladina. 14.40 Glasba. 15.30 Poročila. 15.35 Poslušajmo spet. 17.00 Poročila. 17.05 Mi in glasba. 18.00 Poročila. 18.05 »Thank you, mister Vorini«. Radijska kriminalka. 18.45 Vera in naš čas. 19.00 Poročila.

ČLOVEK PROTI LETU 2000

ABC

A kot atomski ... strah, B kot bakteriološka ... vojna; C kot (slovenska abeceda nas pušča na cedilu) kemično ... uničenje. Doslej smo v teh nadaljevanjih videli, kako se je nekega pustnega in sivega popoldneva leta 1942 v opuščeni telovadnici čikaške univerze črka A vtihotapila v naše življenje in nas kot grozljiva senca spremlja na prag drugega tisočletja. Spoznali smo, kako so razdejanje Hirošime in Nagasaki, teorija in praksa »ravnotežja strahu« ter strah pred atomskim preletstvom (ne v sedmi biblijski, ampak v vse bodoče rodove) rodili oporečništvo znanstvenikov in osveščenje ljudskih množic. Ogledali smo si tekmovanje vesil v vozilih za jedrske bombe. Tu pa tam smo si dovolili kak navidezen skok v stran: opisali smo smrtni žarek in se ukvarjali s problemi vohunstva — toda navsezadnje so le-ti tesno povezani z vprašanjem nadzorovanja jedrskega premirja.

Jedrska bomba ni, žal, edino sredstvo v vojaških arzenalih. Čas je, da si ogledamo, kaj je razstavljenega na policah, ki so označene s črkama B in C. Za obe, zlasti pa za bakteriološke eksponate, se filozofi razdejanja še prav posebno ogrevajo: cena je vse prej kot visoka, izdelava ne prekomplirana, učinkovitost zjamčena že za zelo nizke koncentracije, problem »poštne službe« (t.j. dostave sovražniku) izredno lahko in skromno rešljiv. Dejansko bi si vsaka država, ki zna proizvajati cepiva, lahko v kratkem ustvarila zadostno količino izredno virulentnih mikroorganizmov — in vprašanje je, če tega ni že storila. Z izjemo botulinskega strupa se ostali agensi bakteriološke vojne razmnožujejo sami od sebe v človeškem ali živalskem gostitelju: dovolj jih je zelo malo za začetek velike epidemije. Torej je dostavna služba kaj nezahtevna. Moč jih je razpršiti z ročnimi granatami, minami, bombami, letali ali raketami, kot je ameriška Sergeant. A to so sorazmerno zahtevna tehnična sredstva; zadostuje čisto navaden saboter, ki jih spravi v mestno vodno preskrbo. Prenevarno? Potem so tu naše naivne prijateljice živali: okužimo naravnega prenašavca, denimo komarja, in bolezen se bo v kratkem razširila!

Vojaški teoretiki so bakteriološkim sredstvom nadeli vzdevek »search weapons«, t.j. orožje, ki si samo poišče sovražnika; tudi v najgloblji protiatomskem bunkerju — in bunker ter vse, kar je v njem neživega, bo ostalo nepoškodovano. Prav tako ceste, zveze, mostovi, zgradbe, tovarne. Skratka, vsa sovražnikova proizvodna zmogljivost. Kemično in biološko vojskovanje je zato dobilo oznako »non-destructive warfare«. Kot če bi pri tem »neuničujočem vojskovanju« človek ničesar ne štel!

To ni edina ironija. Tak zahrbtni način vojskovanja se upira človeški vesti (ki le ni kdove kako tanka, kar se vojne tiče) in zato se njegovi zagovorniki često znajdejo v obrambi. Argument, po katerem najprej posežejo, je ta, da dajejo tovrstne vojaške razskave velikokrat ne samo uničevalne, ampak tudi koristne sado-ve. Pri tem navajajo primere, ko so znanstveniki in raziskovalci ameriških vojaških laboratorijev dali precejšen prispevek medicini in mikrobiologiji: uspelo jim je ustvariti sorto riža, ki je odporna proti rastlinskim boleznim; ustvarili so cepiva proti raznim hudim živalskim in

človeškim nalezljivim boleznim. Pri tem seveda pozabljajo, da je razlika med obrambnimi in napadalnimi cilji v kemičnih in bakterioloških raziskavah največkrat precej zabrisana. Jasno je, ko beseda obramben pomeni novo plinsko masko ali novo cepivo, in ko beseda napaden pomeni proizvodno uničevalnega plina. Kaj pa vse tisto osnovno znanje in raziskave, ki sta povezana z osvojitvijo defenzivne zmožnosti. Človek mora namreč najprej poznati napad, da si lahko zamisli obrambo. Kdo pa nam je porok, da bo vse to znanje res ostalo samo obrambno in ne bo nikdar ubralo vabljivih poti »preventivne obrambe«?

Veliko vojaških načrtovalcev si lajša vest z mnenjem, da kemično in biološko orožje ni ne boljše ne slabše mimo drugega orožja. Dokler je vojna realnost ali tudi samo možnost, je treba preizkusiti vse oblike uničevalnih sredstev, pravijo. Vendar pa menimo, da so občutne razlike. Če upoštevamo vremenske razmere in način škropljenja oziroma posipanja, lahko razpršitev nekaterih kemikalij omejimo na precej točno določeno ozemlje. Kontrola nad drugimi sredstvi (sem spadajo predvsem biološka) pa je izredno težka in smrt bi v tem primeru žela predvsem med nebojevniki. Že jedrsko orožje ne loči med bojevniki in civilnim prebivalstvom, velika večina kemičnega in bakteriološkega orožja pa je mnogo hujša. Temu moramo



prišteti še ekološko škodo. Posledice za naravno okolje so morda še trajnejše in grozotnejše od jedrskih. Mikrobiolog Martin Kaplan nima dvomov: »Nenadne številčne motnje ali vrtnjanje novih infekcijskih elementov v živalsko ali rastlinsko življenje bi, brez primerne evolutijske priprave, z vidika prenosljivih bolezni lahko privedle za določen čas do nerazpoznavnega in morda nepojmljivega sveta.«

Kemično in bakteriološko orožje preizkuša v tem trenutku vsaj trinajst držav, med njimi Švedska, Velika Britanija, Francija, ZDA in Sovjetska zveza. Položaj je precej vznemirljiv in bomo zato tem vprašanjem posvetili nekaj nadaljevanj našega niza.

S.M.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51